

solertissime servans, Dei vocatione vitam finiens ad æternam migravit requiem. Qui fecit ordinationes duas per mensem Martium, presbyteros viginti quatuor, diacones septem, episcopos per diversa

^a Cod. Luc., sexto.

A loca numero centam octoginta quinque, et sepultus est in basilica beati Petri apostoli septimo Kalendas Januarias, indictione quarta. ^b Fuit autem temporibus Caroli magni regis.

^b Hic codex Luc. desinit.

ADRIANI PAPÆ I EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA.

AD PIPPINUM REGEM.

Item exemplar epistolæ Constantini papæ neophyti ad domnum Pippinum regem directæ, in qua continetur quod a populo Romano per violentiam electus et in sede apostolica intrinmissus fuit, postulans ut in gratia domni regis Pippini permanere possit, sicut antecessores sui fuerunt. Et inde de epistola Theodori patriarchæ Jerosolymitani, et de aliis epistolis Alexandrini et Antiocheni patriarcharum. Et in embolo de Georgio, Marino et Petro.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, Patrologiæ tomo XCVIII, col. 235.*

EPISTOLA II.

AD PIPPINUM REGEM.

Exemplar epistolæ ejusdem Constantini papæ neophyti ad domnum Pippinum regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones, et de obitu domni Pauli papæ, et postulat ut in gratia domni Pippini regis permanere possit, sicuti antecessores sui fuerunt.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 235.*

EPISTOLA III.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de fide et constantia ipsius, et Anastasio misso ipsius apostolici, qui in Francia demoratus fuerat.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 311.*

EPISTOLA IV.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones pro exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ, et de missis domini regis, qui autumnâ tempore Romam venire debuerunt.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 301.*

EPISTOLA V.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continentur uberimæ benedictiones pro exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ, et de epistola Joannis patriarchæ Grædensis.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 238.*

EPISTOLA VI.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ per Andream et Anastasium, pro iustitia sanctæ Dei Ecclesiæ, et de

Leone archiepiscopo, qui jam ad præfatum dominum regem properavit.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 236.*

EPISTOLA VII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ per Gausfridum abbatem, in qua continetur de victoria ipsius prædicti regis, et de episcopis Pisano et Lucano, ut ad proprias sedes atque ecclesias pro sua pietate remeare concederet.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 280.*

EPISTOLA VIII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de fide vel constantia ipsius apostolici erga prædictum regem.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 340.*

EPISTOLA IX.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de Mauricio episcopo, quod Histrienses ei oculos eruiscent.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni tomo ut supra, col. 320.*

EPISTOLA X.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum [Lamb. add. Carolum] regem directæ, in qua continetur de transitu Constantini imperatoris et de Reginaldo duce Clusinæ, præfatus papa postulans ut ipsum [ducatum] actum domnus rex ei habere non permitteret, eo quod multa mala in Castello Felicitatis indesinenter agere non desistebat....

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 295.*

EPISTOLA XI.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de camerado, vel trabibus, seu lignamine, quod necesse erat ad ipsam ecclesiam sancti Petri faciendam et de corpore sancto, quod Fulgatus [Fulradus] petiit.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 224.*

EPISTOLA XII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum

Carolus regem directæ pro exaltatione sanctæ **A** *Opera B. Caroli Magni* tomo ut supra, col. 354.
Ecclesiæ et de orationibus ipsius apostolici.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 315.*

EPISTOLA XIII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur quod Neapolitani cum Græcis civitatem Terracinensem invasissent.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 321.*

EPISTOLA XIV.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de venditione mancipiorum genti paganæ Saraceno-**B**rum factæ, et prædictus papa excusans Romanos nunquam tale scelus perpetrasse, sed a Langobardis et Græcis eos traditos esse dicit.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 317.*

EPISTOLA XV.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de tribus majoribus ad ecclesias restaurandas, quas dominus rex ei dare præceperat : et ipsos actores negligentes nihil exinde, sicut eis a dicto rege injunctum fuerat, fecisse dicit, et de stanno ad ipsam ecclesiam sancti Petri recooperendam.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 394.*

EPISTOLA XVI.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de musivo [musivo] atque marmore palatii Ravennate [Ravennatis] civitatis. Prædictus papa domni regis ditioni, vel quidquid exinde facere voluisset, libenti animo se tribuere dicit.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 371.*

EPISTOLA XVII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de territorio Savinense, qualiter Itherius et Maginarius missi domni regis ipsum territorium in integro partibus sancti Petri reddere voluerunt, sed propter iniquos homines minime potuerunt.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 331.*

EPISTOLA XVIII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones pro exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ, et de territorio Savinense, quemadmodum prædictus rex sancto Petro pollicitus fuerat, quod in integro contraddere juberet.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 328.*

EPISTOLA XIX.

AD CAROLUM REGEM.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter*

EPISTOLA XX.

AD CAROLUM REGEM.

Indicat quomodo contentionem monachorum ad se missorum composuerit. Et quod Potho abbas cum decem monachis ad Carolum regem proficisci voluerit, ut ibidem quoque de objectis criminibus se purgaret.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 360.*

EPISTOLA XXI.

AD CAROLUM REGEM.

Paulus presbyter, Venerandus presbyter, Foroaldus, Adalbertus, Gaudiosus, Benedictus diaconus, Josue diaconus, Hermenfridus, Raginbertus, Autscarius [Lamb., Autcarius], Gregorius, Agemodus, David, Gaidualdus, Ariolfus, Stephanus, Garibaldus, Gregorius, Savinus, Aldosinto, Rothbertus, Rathis, Haribertus, Leo, Martinianus, Allo, Majo, Beaptulfus [Lamb., Scaptulfus], Cunualdus, Leminosus, Magnus, Ursus, Authaldus, Aldefusus, Petrus Ansualdus, Allo, Petrus, Gratosus Faroaldus, Ursus, Adualdus.

Destinavit nobis, etc. *Reliqua vide inter Opera Caroli B. Magni, tomo ut supra, col. 308.*

EPISTOLA XXII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de monasterio sancti Hilarii confessoris in Calligata. Orat ne ipsum seu hospites, qui per Alpes collium siti sunt in susceptione peregrinorum, ut a nulla magna parvaque persona invadi sineret; ut Gundibrando duci Florentino mandet, ut quæ eidem monasterio abstulit reddat.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 369.*

EPISTOLA XXIII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de fide vel dilectione quam erga beatum apostolorum principem Petrum habere pollicitus est, ut inconcussa et indissolubilis permaneat, et nulla callida versutia ab apostolico amore ejus animus disjungi possit.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 356.*

EPISTOLA XXIV.

AD CAROLUM REGEM.

D Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de sacratione Petri episcopi, seu et de territorio Savinensi.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 348.*

EPISTOLA XXV.

AD CAROLUM REGEM.

De episcopis vel presbyteris, ut non militarem induerent armaturam, sed spiritalem, id est jejuniis et orationibus vacarent, se de venalitate, vel captivatione hominum, vel aliis illicitis causis, quæ a pravis hominibus perpetrata erant, seu de visione Joannis monachi, quæ falsa vel inanis esse videbatur.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 365.*

EPISTOLA XXVI.

AD CAROLUM REGEM.

Item epistola ad domnum Carolum regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones pro exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ, et de territorio Savinense, qualiter Machinarius [Maginarius] fidelissimus ejusdem præcelsi regis, ipsum territorium cum integritate partibus sancti Petri contradere voluit, sed propter iniquos atque perversos homines minime potuit.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 352.*

EPISTOLA XXVII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de abbate venerabilis monasterii sancti Vincentii, qui apud domnum regem insons accusatus fuerat, et inde ablati, ut eum venusto cultu ac vibrantissimo animo clementissime susciperet, quia falsa crimina ei objiciebantur.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 359.*

EPISTOLA XXVIII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones, seu benedictiones pro cruce quam ei miserat, et de territorio Populoniensi seu Rosellensi, ut domnus rex suos idoneos missos dirigeret, qui sub integritate ipsas civitates cum suburbana [suburbanis] earum ei contradere debuissent.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 396.*

EPISTOLA XXIX.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones seu benedictiones pro exaltatione sanctæ Dei Ecclesiæ, et de sacramentario exposito a sancto Gregorio immistum, quatenus eum domnus rex poposcera per Joannem monachum atque abbatem civitatis Ravennatum miserat.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 434.*

EPISTOLA XXX.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de Constantino et Paulo ducibus ipsius apostolici, qui apud præfatum regem a perversis hominibus gratis accusati fuerant, postulans, ut unum ex ipsis, scilicet Paulum, quem ejus obtutibus præsentandum miserat, ut benigne eum suscipere dignaretur.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 418.*

EPISTOLA XXXI.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de Venecis [Lamb., Veneticis], ut de Ravenna, seu Pentapoli expellerentur, nec non et de Garamapno duce, qui possessiones Ravennatis ecclesiæ violenter invasisset vel exspoliasset.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 386.*

A

EPISTOLA XXXII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones, et de Rosellis, et Populonio, et de civitatibus Beneventanis, vel de insidiis Græcorum.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter B. Caroli Magni Opera, tomo ut supra, col. 411.*

EPISTOLA XXXIII.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de missis Offæ regis Anglorum, qui simul cum missis præfati regis Caroli Roma [Lamb., Romam] properarent, et qualiter prædictus papa ipsos missos Anglorum honorabiliter suscepisset, quemadmodum ei prædictus rex Carolus per suos legatos mandaverat, seu et de aliis capitulis.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 420.*

EPISTOLA XXXIV.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de præda Persarum in finibus Græcorum facta, et de discordia quæ inter ipsos erat.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 355.*

EPISTOLA XXXV.

AD CAROLUM REGEM.

Item exemplar epistolæ ejusdem papæ ad domnum Carolum regem directæ, in qua continetur de diocesis vel parochiis episcoporum partibus Italiæ atque Tusciæ, quas alterutrum invadentes, et de veste monachica, quam contra sanctos canones relinquentes, iterum secularibus vestibus inducebantur, et sibi illicito matrimonio sociabant.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 424.*

EPISTOLA XXXVI.

AD EGILAM EPISCOPUM.

Item exemplar epistolæ Adriani papæ ad Egilam episcopum in partibus Spaniæ missæ pro fide orthodoxa tenenda, et pro jejunijs sexta feria, et sabbato celebrando.

Adrianus episcopus, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 333.*

EPISTOLA XXXVII.

AD EGILAM EPISCOPUM.

Item exemplar epistolæ Adriani papæ ad Egilam episcopum, seu Joannem presbyterum de eorum sacratione vel constantia in partibus Spaniæ prædicandum, et de paschali festivitate, et de prædestinatione hominjs, sive ad bonum sive ad malum, et de coinquinatione eorum tam in escis quamque in potu, seu et de diversis erroribus et de eorum pseudosacerdotibus, qui vivente viro sortiuntur uxores, et de libertate arbitrii, vel multis alijs capitulis in partibus illis contra fidem catholicam ortis.

Adrianus episcopus, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 336.*

EPISTOLA XXXVIII.

AD EPISCOPOS SPANIÆ.

Item exemplar epistolæ Adriani papæ directæ omnibus episcopis per universam Spaniam commorantibus

tibus, maxime tamen Eliphando vel Ascharico cum eorum consentaneis, pro hæresi vel blasphemia, quod Filium Dei adoptivum nominant, cum multis capitulis sanctorum Patrum eos reprehendens. Nec non et de paschali festivitate, seu et de sanguine pecudum et suillo, et sanguine suffocato, quem in errorem prædicantes dicunt, ut qui ea non ederet rudis et ineruditus est, quos sub anathematis vinculo obligatos et ab Ecclesia extraneos dicit. Similiter et de prædestinatione Dei, quod si quis ad bonum prædestinatus esset, contra malum resistere necesse illi non erat; si vero ad malum notus [Lamb., natus], bonum illi exercere nihil proderit. Pro quo capitulo apostolicis adhortationibus eos castigans, nec non et de hoc, quia communem vitam cum Judæis, et non baptizatis paganis, tam in escis quam in potu, seu et in diversis erroribus nihil pollui se inquit, nec non et de filiabus eorum, quas populo gentili tradunt; vel de sacrationibus eorum, seu et de mulieribus, quæ vivente viro sibi maritum sortiuntur, simulque et de libertate arbitrii, vel aliis multis, quæ enumerare longum est, eos castigans cum sanctorum Patrum traditionibus.

Adrianus papa, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni tomo ut supra, col. 374.*

EPISTOLA XXXIX.

AD CAROLUM REGEM.

Regem orat, primum ut ejus filium tunc natum in baptismo suscipiat; deinde ut Ecclesiam ipse Constantini exemplo exaltare pergat, tum promissa largiendo, tum a Longobardis erepta diversis locis patrimonia restituendo.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 504.*

EPISTOLA XL.

AD CAROLUM REGEM.

Petit ut Leonem archiepiscopum Ravennatem coerceat, qui jura Ecclesie Romanæ in Exarchatu et Pentapoli sibi arrogabat.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 283.*

EPISTOLA XLI.

AD CAROLUM REGEM.

Queritur se despectum a Possessore episcopo et Rabigauo abbate, missis Caroli; orat ut mœrorem suum consoletur, et ducatum Spoletinum, quem sancto Petro obtulit, reipsa cito tradi jubeat.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 297.*

EPISTOLA XLII.

AD CAROLUM REGEM.

Petit auxilium adversus quatuor duces Italiae, qui inter se et cum Græcis conspirant contra Ecclesiam Romanam, et Carolum.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 300.*

EPISTOLA XLIII.

AD CAROLUM REGEM.

Gratulatur sibi de eo quod ex Caroli missis cognorat, ipsum brevi Romam esse venturum.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 302.*

EPISTOLA XLIV.

AD CAROLUM REGEM.

De Saxonibus ad paganismum reversis, docet quæ

illis indici penitentia debeat, si redire iterum ad Ecclesiam velint.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 390.*

EPISTOLA XLV.

AD CAROLUM REGEM.

Præmissis mutæ benevolentie argumentis, respondet se adniti ne Longobardorum episcopi alter alterius dioceses invadant; et de consecrationibus episcoporum, per Italiam et Tusciam, sedulo cavere ut secundum canones fiant. Suedet denique ut qui ultro citroque ad regem vel ad pontificem commeant, sine regis et pontificis epistolis non eant.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 427.*

EPISTOLA XLVI.

AD CAROLUM REGEM.

Gratulatur Carolo de Saxoniibus subactis atque ad Christi cultum et baptismum perductis; triduanasque litanias, ut Carolus optat, eo nomine indit.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 387.*

EPISTOLA XLVII.

AD CAROLUM REGEM.

Pallii usum concedit Ermemberto archiepiscopo Bituricensi.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 392.*

EPISTOLA XLVIII.

AD CAROLUM REGEM.

Respondet de Ravennatum episcoporum electionibus, quod sine regionum missorum interventu, a clero et plebe, suscepta pontificis Romani admonitione, secundum canones fieri solitæ sint.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 416.*

EPISTOLA XLIX.

AD CAROLUM REGEM.

Indicat missos Caroli Benevento fugere coactos esse, propterea quod Arichisi ducis relicta, et Beneventani, cum Græcis adversus Carolum et Ecclesiam Romanam conspirarint.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 402.*

EPISTOLA L.

AD CAROLUM REGEM.

Beneventanam conspirationem ab Arichiso duce initam altius repetit, copiosius exponit, sicut a Gregorio Capuano presbytero acceperat.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 407.*

EPISTOLA LI.

AD CAROLUM REGEM.

Adalgisum in Calabriam venisse confirmat: orat ut copias contra illum mittat, et ut promissas in ducatu Beneventano Ecclesie civitates per missos suos tradi jubeat.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 398.*

EPISTOLA LII.

AD CAROLUM REGEM.

Refelluntur objectiones contra septimam synodum.

Domno excellentissimo, etc. *Reliqua vide inter Opera B. Caroli Magni, tomo ut supra, col. 1247.*

EPISTOLA LIII,

Qua conceditur privilegium monasterio sancti Dionysii in Parisiaco, ut proprium ei liceat habere episcopum.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, Maginario religioso abbati venerabilis monasterii sancti Christi martyris Dionysii, siti in Parisiaco, ubi venerabile sancti corpus quiescit, et per cum eidem venerabili monasterio in perpetuum.

Tum summæ apostolicæ dignitatis apex in hoc divini prospectus nitore dignoscitur præfulgere, cum in exercendis Dei laudibus sui impensius studebit laboris exhibere certamen. Ob hoc debita nos ejusdem apostolicæ pastoralis compulit sollicitudinis cura, quæque ad stabilitatem piorum pertinere dignoscitur locorum, ubertim promulgari, atque olitanam consuetudinem eisdem venerabilibus locis apostolicæ institutionis censura confirmari. Igitur quia postulat is a nobis, quatenus privilegium, quod prædecessoris nostri sanctæ recordationis domni Stephani junioris papæ in prædicto monasterio vestro apostolica ejus sanxit auctoritas, demum confirmaremus: idcirco vestris annuentes votis, prælati prædecessoris nostri institutionis decretum prorsus apostolicis infulis sancimus, simulque eadem roboramus apostolica in ævo serie. Quapropter auctoritate beati Petri apostolorum principis ful. i, in jam dicto venerabili monasterio statuentes promulgamus, ut penitus liceat ibidem habere episcopum, sicut a priscis temporibus et usque hætenus fuit, per cujus prædicationem populus qui a diversis regionibus devota mente quotidie ad sancta ejusdem martyris Christi monasterii limina convenerit, remedium consequi mereatur animarum. Et quando episcopus præfati sancti loci de hoc sæculo migraverit, et alius ab abbate et monachis dignus electus fuerit, sine qualibet controversia pro longitudine itineris, a vicinis episcopis, sicut mos exstitit, consecratur. Quod si pro qualibet occasione aut invidia ordinandi se distulerint, tunc licentiam tribuimus ut ad sedem apostolicam, cum testimonio abbatis et monachorum, propriis eorum manibus simul decretum subscriptum ferens, consecrationis causa adveniat et consecrationem accipiat, quia nolumus ut lumen quod ibidem hætenus tanto tempore per episcoporum prædicationem claruit, nostris temporibus extinguatur. Et nemo episcoporum parochianis in præfato monasterio, in cellis, ecclesiis, vel titulis, seu oraculis, sub ditione ipsius constitutis ordinationes facere, sive pro chrismate conficiendo, ut quacunque exquisita re, agere, aut distringere, vel ad se presbyteros convocare præsumat. Sed per hanc auctoritatem apostolici privilegii nostri, episcopus ex ipso venerabili monasterio canonice curam pastorem sollicitudinis ministerii sui, in prælati [Harð. præfatis] adjacentibus locis habeat et quæque

A emendanda et corrigenda sunt, cum consensu abbatis sui canonica institutione et secundum ordinem cuncta peragat. Si vero qualibet discordia inter vicinos episcopos, seu episcopum prædicti monasterii, quod non optamus, orta fuerit, nullus audeat, abbate minime annuente, sæpius nominati monasterii episcopum distringere vel in qualibet judicare parte. Quod si abbas ejusdem monasterii ullo modo voluerit inter eos declamari, nostris apostolicis eveniant obtutibus concordia reformandi. Statuentes apostolica censura sub divini judicii obstestatione, et anathematis interpositionibus, ut nullus unquam nostrorum successorum pontificum, aut qualibet dignitatis præditus potestate, vel alia quacunque magna parvaque persona, præsumat contra hoc nostrum apostolici privilegii præceptum agere: potius autem firmam atque stabile nostris temporibus illud decernimus permanendum. Si quis autem quolibet tempore, quod nullo modo credimus, hujus decretum privilegii apostolica auctoritate firmatum, in totum vel in parte temerare tentaverit, suamque præsumptionem digna emendatione minus correxerit, sciat se auctoritate domini beati apostolorum principis Petri anathematis vinculo esse innodatum, et a regno Dei alienum, atque cum diabolo et ejus atrocissimis pompis æterni incendii supplicio deputatum et perpetuæ condemnationi commissum. At vero qui observator et custos hujus nostri apostolici privilegii exstiterit, benedictionis gratiam vitamque æternam a misericordissimo Domino Deo nostro consequi mereatur. Scriptum per manum Christophori notarii et scriniarii sedis nostræ, in mense Junio, indictione ix. Bene valete. Datum Kalendis Juliis per manum Anastasii primicerii, regnante Domino Deo et salvatore Jesu Christo, cum Deo Patre omnipotente, et Spiritu sancto, per infinita sæcula. Anno, Deo propitio, pontificatus domini nostri in apostolica sacratissima beati Petri sede xv, indictione ix.

EPISTOLA LIV.

AD TILPINUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Confirmat novo privilegio antiqua jura ecclesie Rhemensis, et de Lullo episcopo Moguntino investigari et ad se referri jubet.

Adrianus episcopus servus servorum Dei, reverendissimo et sanctissimo confratri nostro Tilpino, ecclesie Rhemensi archiepiscopo.

Quia ad petitionem spiritalis filii nostri et gloriosi regis Francorum Caroli, præbente tibi bonum testimonium de sanctitate et doctrina Fulrado amabilissimo abbate, Francie archiepiscopo, pallium secundum consuetudinem tibi transmisisse nos, cum privilegio, ut metropolis ecclesia Rhemensis in suo statu maneret, bene memoramus. Tua vero fraternitas nobis retulit, quia faciente discordia inter Francos, archiepiscopus Rhemensis, nomine Rigobertus, a sede contra canones dejectus et expulsus fuit, sine ullo crimine et sine ullo apostolicæ sedis consensu vel interrogatione, sed solummodo quod antea non consensit in parte illius qui postea partem illam de regno in sua potestate accepit, in qua parte

Rhemensis civitas est; et donatus atque magis A
 usurpatus contra Deum et ejus auctoritatem fuit ille
 episcopatus simul cum alio episcopatu et aliis eccle-
 siis a sæcularibus potestatibus, Miloni cuidam sola
 tonsura clerico, nihil sapienti de ordine ecclesia-
 stico; et alii episcopatus de ipsa diœcesi Rhemensis
 diverso modo essent divisi, et aliqui ex magna parte
 sine episcopis consistentes, et ad alios metropolita-
 nos episcopi et clerici ordinationes aliquando acci-
 pientes erant et refugia iaddebita habebant, et a suis
 episcopis judicari et distringi non sustinebant, et
 clerici, et sacerdotes, et monachi, et sanctimoniales,
 sine lege ecclesiastica pro voluntate et licentia vive-
 bant. Deinde sanctæ memoriæ Bonifacius archiepi-
 scopus, et legatus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et præ-
 fatus amabilissimus Fulradus Franciæ archipresby-
 ter, tempore antecessorum nostrorum Zachariæ et
 Stephani successoris illius, multum laboraverunt,
 ut bonæ memoriæ prædecessor noster domnus Zacha-
 rias pallium archiepiscopo Rhemensi, Abel nomine,
 per deprecationem suprascripti Bonifacii trans mitte-
 ret. Qui ab illo constitutus fuit, sed ibi permanere
 permissus non fuit, sed magis contra Deum ejectus
 est, et Rhemensis ecclesia per multa tempora et per
 multos annos sine episcopo fuit, et res ecclesiæ de
 illo episcopatu sunt ablatae et per laicos divisæ sunt,
 sicut et de aliis episcopatibus, maxime autem de
 Rhemensi metropolitana civitate. Et tua fraternitas
 jam ex magna parte res ipsas apud gloriosum filium
 nostrum Carolum, et ante ad Carolomannum glorio-
 sissimum fratrem ejus, impetratas habes, et ordi-
 nem ex aliqua parte et in episcopis et in aliis se-
 cundum canonicam et sanctæ sedis Romanæ aucto-
 ritatem directum habes. Propterea petisti a nobis
 tibi et ecclesiæ tuæ fieri privilegium ex auctoritate
 beati Petri principis apostolorum, et sanctæ sedis
 Romanæ, ac nostræ, ut quod perfectum habes
 inante valeat permanere, et quod adhuc perfectum
 non habes, per nostram auctoritatem possis auxi-
 liante Deo et beato Petro apostolo ad perfectionem
 perducere. Pro quo et nos ardenti animo, et divino
 juvamine apostolicaque fulti auctoritate, non solum
 vetera secundum sacros canones et apostolicæ hujus
 sanctæ sedis decreta statuimus, sed et nova tibi pro
 tuo bono studio concedimus, atque auctoritate beati
 Petri principis apostolorum, cui data est a Deo et
 salvatore nostro Jesu Christo ligandi solvendique
 potestas peccata hominum in coelo et in terra, con-
 firmamus atque solidamus. Rhemensem ecclesiam
 sicut et antiquitus fuit metropolim permansuram,
 et primam suæ diœceseos sedem esse, et te, qui in
 eadem sede cooperante Deo ordinatus es, primatem
 ipsius diœcesis esse, cum omnibus civitatibus quæ
 ab antiquo tempore Rhemensi metropoli ecclesiæ
 subjectæ fuerunt, atque etiam perpetuis temporibus
 tibi et successoribus tuis sit confirmatum. Et hoc
 interdicientes ut nullus audeat, juxta sanctorum cano-
 num traditionem, ex alio episcopatu ibidem trans-
 latate, aut constituere episcopum post tuam de hoc

sæculo evocationem. Neque aliquis tuas parochias,
 aut ecclesias, vel civitates subtrahere, neque diœce-
 sim Rhemensem ullo unquam tempore dividere, sed
 integra maneat sicut antiquitus fuit, et sacri canones
 et prædecessorum nostrorum firmavit et nostra fir-
 mat auctoritas. Et te aut futuris temporibus Rhe-
 mensem episcopum et primatem illius diœcesis non
 præsumat neque valeat unquam aliquis de episcopatu
 dejicere sine canonico judicio, et neque ullo judi-
 cio sine consensu Romani pontificis, si ad hanc sanc-
 tam sedem Romanam, quæ caput esse dignoscitur
 orbis terræ, appellaverit in ipso judicio. Sed in sola
 subjectione Romani pontificis permanens, diœcesim
 et parochiam Rhemensem, adjuvante Domino, et
 nostra atque beati Petri fultus in ista sancta sede
 auctoritate, secundum sanctos canones et hujus sanc-
 tæ sedis præceptiones, tibi subjectas ita certas et
 studeas gubernare, ut illam desiderabilem vocem
 Domini nostri Jesu Christi valeas cum electis ejus
 audire: *Euge, serve bone et fidelis: quia in pauca
 fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in
 gaudium Domini tui (Math. xxv)*. Et quod ad no-
 stram notitiam perduxisti, quia ad alios episcopos
 de ipsa diœcesi Rhemensi quidam accipiebant
 ordinationes, et habebant indebita refugia, et hoc
 per omnia prohibemus; sed sicut sacra docet
 auctoritas, et in synodis comprovincialibus convo-
 candis et faciendis, et in ordinationibus ac dijudi-
 cationibus, Rhemensis ecclesia et archiepiscopus
 qui in ea constitutus fuerit talem habeat auctori-
 tatem, sicut sacri canones et hujus sanctæ ecclesiæ
 constitutiones docent. Et nullus per ullum unquam
 tempus tibi, vel Rhemensi ecclesiæ, de rebus ad il-
 lam debite pertinentibus divisionem vel violentiam,
 sicut antea factum fuit, facere præsumat. Nam si,
 quod non credimus, si quis ille fuerit qui contra
 hanc nostram præceptionem temerario ausu venire
 tentaverit, nisi se cito et maxime post communitio-
 nem correxerit, sciat se æterno Dei judicio anathe-
 matis vinculo esse innodatum. Si quis vero aposto-
 lica servaverit præcepta, et normam rectæ et ortho-
 doxæ fidei fuerit assecutus, benedictionis gratiam
 consequatur. Hæc a nobis definita per hujus nostræ
 confirmationis paginam in tua ecclesia perpetuis
 temporibus pro sui confirmatione conservanda esse
 mandamus. Injungimus etiam fraternitati tuæ, ut
 quia de ordinatione episcopi nomine Lulli, sanctæ
 Moguntinæ ecclesiæ, ad nos quædam pervenerunt,
 assumptis tecum Viomago [*Hard. al. Wiomado,*
episcopo Treverensi] et Possessore episcopis et missis
 gloriosi ac spiritualis filii nostri Caroli Francorum
 regis, diligenter inquiras omnia de illius ordinatione,
 et fidem ac doctrinam illius, atque conversationem,
 et mores ac vitam investigates: ut si aptus fuerit et
 dignus ad episcopalem cathedram gubernandam,
 expositam et conscriptam, et manu sua propria sub-
 scriptam, catholicam et orthodoxam fidem per missos
 suos cum litteris ac testimonio tuo, seu aliorum epi-
 scoporum quos tecum esse mandavimus, ad nos di-

rigat, ut pallium illi secundum consuetudinem transmittamus, et ordinationem illius firmam judicemus, et in eadem sancta ecclesia Moguntina archiepiscopum constitutum esse faciamus. Bene vale.

• EPISTOLA LV.

AD BERTHERIUM VIENNENSEM EPISCOPUM METROPOLITANUM.

De ecclesiarum statu, ac honore tum episcoporum, tum Metropolitanorum, pridem in Gallis neglecto.

Adrianus servus servorum Dei, Bertherio Viennensi episcopo salutem.

Dilectus et illustris ac religiosus filius noster Carolus rex, patricius Romanorum, Romam venit, et Pascha Domini apud sanctum Petrum nobiscum egit, ubi inter alia eum monuimus de metropolitano honore, et de civitatibus quæ laicis hominibus traditæ erant, et quia episcopalis dignitas fere per 80 annos esset conculcata. Cum hæc et alia similia gloriosus rex audisset, promisit ante corpora beati Petri apostoli, quod omnia ad emendationem nostram venirent. Unde placuit nobis ut omnibus archiepiscopis et episcopis auctoritatem nostrarum litterarum mitteremus, ut sicut antiquis privilegiis singulæ metropolitanæ urbes fundatæ sunt, ita maneat; ut habeat unaquæque metropolis civi-

EPISTOLA LVI.

AD CONSTANTINUM ET IRENEM (*).

Ἐρμηνεία γραμμάτων Ῥωμαϊκῶν Ἀδριανοῦ τοῦ ἀγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Δεσπότης ὑπερβυστάτος καὶ γαλινοτάτος, νεκταῖς, τροπικεύχαις, τίκτοις ἀγαπώμενοις [ἐν] τῷ Θεῷ καὶ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, Κωνσταντίνῳ καὶ Ἐιρήνῃ ἀθροίστοις Ἀδριανὸς δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς « ὁ εἰπὼν ἐκ σκοτῶν φῶς λάμψαι, ὁ λυτρωσάμενος ἡμᾶς τῆς ἰχουσίας τοῦ σκοτῶν » διὰ τῆς σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀληθινοῦ φωτῶς, « ἐν ᾧ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ πάντα ἀνακαινίσαι, καὶ ἐν αὐτῷ εἰρημύσαι διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ ὄντα, » διὰ τὸ πλῆθος τοῦ πλοῦτου τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, ἐπιβλέψας εἰς

• Fides hujus epistolæ rerumque in ea descriptarum asseritur ex epistolis tum Zozimi, Bonifacii, Leonis, Hilarii et Symmachi, Romanorum pontificum, pro metropolitibus provinciarum Viennensis, Arelatensis, Ebredunensis, atque Narbonensium duarum distinguendis, tum etiam ex aliis Gregorii Magni papæ ad Syagrium Eduensem et Desiderium Autisiodorensem episcopos, pro pallii concessione. Rursus de neglectu ecclesiarum seu episcoporum vel metropolitiarum contemptu, videndæ sunt epistolæ Bonifacii archiepiscopi Moguntini, quibus respondet papa Zacharias in tom. I Concil. Galliæ. Cæterum observanda est æra patriciatu Caroli Magni, cui hanc revera dignitatem atque tunc utilem concesserunt, anno 774. Adrianus pontifex et synodus Romana, ut legere est in Decreto dist. 63, can. 22, ac in Vita ejusdem Caroli. Qualis autem fuerit hæc dignitas, Adrianus ipse demonstrat ex illius usu in epigraphæ ac subscriptione epistolarum, simulque illarum contextu. Quanti vero Carolus fecerit, is quoque denotat in epistola sua Leoni III novo papæ congratulatoria. Præterea notandum est discrimen

tates sibi subditas, quas beatus Leo et alii prædecessores ac successores ipsius post Chalcedonensem synodum singulis metropolitibus distinxerunt. Nec propterea ulla metropolis præjudicium patiatur, si alicui suffraganeorum, aut nos aut prædecessor noster, rogantibus piis Francorum ducibus, pallium largiti sumus. Nec debet Ecclesia ullum damnatum sui ordinis inde sustinere, si per 60 aut 80 et eo amplius annos, incuria quorumque præsulum et vastatione barbarorum, dignitatem antiquam et Romanorum antistitum firmitate roboratam perdidit et amisit, quando innumeris pene annis illa, Spiritu Dei disponente, usa fuerit. Auctoritate igitur beati Petri principis apostolorum, singulis metropolitibus antiquo more potestatem suam reddidimus, et filium nostrum gloriosum et inclytum regem Carolum ante corpus beati Petri inde rogavimus ut antiquam dignitatem omnis metropolis haberet. Ideo hanc epistolam auctoritatis nostræ omnibus misimus, quam et tu ut haberes voluimus, et ut tu nosceres ecclesiæ tuæ privilegium, quod a tempore beati papæ Leonis habuit, esse integre reformatum. Datum Kalendis Januarii, imperante piissimo Augusto Constantino, annuente Deo coronato piissimo rege Carolo, anno primo patriciatu ejus.

Adrianus episcopus servus servorum Dei dominis piissimis et serenissimis [*In Græco add. victoribus*] imperatoribus ac triumphatoribus, filiis diligendis in Deo et Domino nostro Jesu Christo, Constantino et Irene Augustis.

Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, qui eripuit nos de potestate tenebrarum (II Cor. iv) per incarnationem Filii sui veri luminis, in quo complevit omnem plenitudinem deitatis habitare, et per eum renovare omnia, et in ipso pacificans per sanguinem crucis ejus sive quæ in cælis, sive quæ in terris sunt (Coloss. i), per multiples divitiarum bonitatis suæ, in faciem Ecclesiæ suæ respiciens, vestram præscitam aliquod inter patriciatum Caroli Martelli, Pippini regis, ejusque filiorum vivente patre, et patriciatum Caroli Magni post mortem quoque fratris, in eo quod pontifices Romani, merum nudumque patricii nomen, et honoris causa tantum, absque ulla jurisdictione in senatum populumque Romanum, illis concesserint, in Carolum autem solum, omnimodam illam jurisdictionem, prædicto duntaxat anno causa donationis mutue contulerunt. Unde illi nusquam hoc patriciorum titulo in suis epistolis usi sunt, contra vero Carolus magnus rex, hunc patriciatu titulum nunquam omisit in quibuscumque dictis et factis, donec imperatoris dignitatem fuerit adeptus, imo junxit frequenter hujus notam cum regni tempore. Tandem honor iste patriciatu Caroli Magno irrefragabiliter ab Adriano papa conservatur, quique plus etiam et amplius honorifice ab ipsomet honoratur (scilicet præ aliis), ut loquitur idem Adrianus ad eundem Carolum Magnum. Porro episcopus ille Viennensis, cui scribit Adrianus papa, vocatur ab Adone etiam Viennensi metropolitibus in Chronico Bertericus. PETRUS DE LA LANDE.

(*) Ille uno et altero verbo monere sufficit Græcum a Latino sermone in epist. seqq. aliquantulum discrepare. Estr.

et prædestinatam serenissimam et imperialem clementiam ad fidei nunc integritatem vocare dignatus est, ita ut omni falsitatis nubilo procul expulso per vos victricem faciat veritatem. Quantum relationibus [Gr. relat. litterarum] vestræ piissimæ tranquillitatis ad nos venientium didicimus, etiam ipso auditu nimis noster exultans relevatus est animus, et tantum jucunditatis gaudium in cor nostrum ascendit, ut lingua humana explicare nullus sufficiat sermo: quia nimirum magis nobis lætitia de vestris jussionibus nunc orta est quam dudum pro schismaticorum hæresi mœror affecerit. De his quippe in ipsis venerandis jussionibus vestris referebatur, quæ pridem facta sunt in vestra regali civitate propter venerabiles imagines, qualiter qui ante vos regnaverunt, eas destruxerint et in inhonestate atque injuria posuerint. Utinam non illis imputetur: melius enim illis fuisset non mittere manus eorum in Ecclesiam; et quia omnis populus qui est in orientalibus partibus erraverunt, et pro sua voluntate usi sunt illis, usquequo Deus erexit vos regnare, qui in veritate quæritis gloriam ejus, et quæ tradita sunt a sanctorum apostolorum et omnium simul sanctorum magisterio tenere. Quas reserantes, et venerabiles imagines ad vestrum piissimum imperium laudabiliter exaratas reverentes, atque hæreticorum abjicientes vesaniam, seu in divinæ examinationis judicio principum, qui manus miserunt in Ecclesiam, jaculum deputantes, vestram a Deo promotam in triumphis imperialem potentiam insontem esse ab eorum sævitia prorsus credimus. Unde omnipotentis Dei clementiam exorantes, referimus grates sine fine; tenentesque ea quæ vestra sanxit et cœpit serenitas perficere, constantes estote. Quod si perseverantes permanseritis in ea quam cœpistis, orthodoxa fide, et per vos in partibus illis in pristino statu erectæ fuerint sacræ ac venerandæ imagines, sicut piæ memoriæ dominum Constantinum imperatorem et beatam Helenam, qui fidem orthodoxam promulgaverunt atque sanctam catholicam et apostolicam spiritualem matrem vestram Romanam Ecclesiam exaltaverunt, et cum cæteris orthodoxis imperatoribus, utpote caput omnium ecclesiarum venerati sunt, ita vestrum a Deo protectum clementissimum nomen novum Constantinum et novam Helenam habentes, per quos in primordiis sancta catholica et apostolica Ecclesia robor fidei sumpsit, et ad quorum instar vibrantissima ac in toto orbe terrarum vestra opinatissima in triumphis imperialis fama laudabiliter divulgatur. Magis autem si orthodoxæ fidei sequentes traditiones Ecclesiæ beati Petri apostolorum principis amplexi fueritis censuram, et sicut antiquitus vestri prædecessores sancti imperatores egerunt, ita et vos eam honorifice venerantes, ejus vicarium ex intimo dilexeritis corde, potiusque vestrum a Deo concessum imperium eorum secutum fuerit orthodoxam, secundum sanctam Romanam nostram Ecclesiam, fidem. Ipse princeps apostolorum egi a Domino Deo ligandi solvendique peccata in cælo et in terra potestas data est, crebro vobis pro-

A τὸ πρόσωπον τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, τὴν ὑμέτερον εὐσεβίαν καὶ προωρισμένην γαληνότητα τῆς ἐπισκοπίας εἰς τὴν τελειότητα τῆς πίστεως κλέσαι βασιλικῆς κατηξίωσεν· ἵνα πᾶσαν τὴν φαυλότητα τοῦ ψεύδους δι' ὑμῶν καλύψῃ, καὶ φανερώσῃ τὴν ἀλήθειαν. Μαθόντες γὰρ τὰ παρὰ τῆς ὑμετέρας γαληνότητος καὶ εὐσεβείας καταγεγραμμένα ἡμῖν γράμματα, λίαν ψυφράθη ἡ καρδία ἡμῶν, καὶ τοσαύτους ἀγαλλίσεως καὶ χαρᾶς ἐνεπλήσθημεν, ὅσην ἀνθρώπινα γλῶσσαι εἰπεῖν οὐκ εὐκορεῖ· τοιαύτη γὰρ χαρὰ ἡμῖν ἐπέταξε διὰ τῆς ὑμετέρας κλεῦσεως, ὡς περὶ τῶν πρώτων σχισμάτων τῆς αἰρέσεως πλάξεν εἶχόμεν. Περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ εὐσεβίᾳ ὑμῶν κλεῦσει ἐμφορμένων τῶν πρώτων γενομένων ἐν τῇ ὑμετέρᾳ βασιλείᾳ πολεῖ ἕνεκεν τῶν σιθασμίων εἰκότων, τὸ ὅπως οἱ προβεβασιλευότες ὑμῶν κατέστραψαν, καὶ ἐν ἀτιμίᾳ καὶ ὕβρει κατέθηκαν ἑαυτοὺς καὶ αὐτάς. Ἔδδο μὴ λογισθεῖν αὐτοῖς ἡ ἀμαρτία ἐκείνη· κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐμβαλεῖν χεῖρας αὐτῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· ὅτι πᾶς ὁ λαὸς ὁ ὢν ἐν τοῖς ἐκτολοποιῆς μέρεσιν ἐπληθήσασιν, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ βουλίσσει, ὡς ἔδοξεν ἐπιστῶν, ἐχρήσαντο αὐταῖς, ἵως οὐ ὁ Θεὸς ἤγγισεν ὑμᾶς βασιλεύειν, τοὺς ἐν ἀκαθείᾳ ζητούντας τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τὰ παραδοθέντα παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ πάντων διδασκάλων κρατεῖν, καὶ τιμᾶν τὰς σιθασμίας εἰκόνας, τὰς διὰ τῆς ἀνοίας τῶν αἰρετικῶν κατενεχθίσσας. Ἀρτίως δὲ διὰ τῆς εὐσεβείας ὑμῶν κλεῦσεως εὐρόντες τὸ θέλημα ὑμῶν ἐν τούτοις, τῷ παντοδυνάμῳ θεῷ ὑπερυψώμενοι ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου κράτους, δόξαν καὶ εὐχαριστίαν ἀνεπίψαμεν. Τοῦτο δὲ ἐν πληροφορίᾳ καὶ πάσῃ βεβαιώσει ἴστω εἰδῖνα ἡ Θεοπροβλήτος ὑμῶν βασιλεία, ὅτι τὸ μέγα ἔργον τοῦτο, ὃ ἐπεχειρήσατε, εἰ τελειωθῆ διὰ τῆς μεστειῆς ὑμῶν, καὶ ἀποκατασταθῆ ἡ ἀρχαία ὀρθοδοξία ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῖς, καὶ σταθῶσιν αἱ σιθασμιαὶ εἰκόνας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν ἀποκαταστάσει, μέτοχοι γενήσεσθε τοῦ ἐν θεῷ τῇ λήξει πάλαι βασιλέως κυροῦ Κωνσταντίνου, καὶ τῆς κυρῆς [L., μακαρίας] Ἑλλάδος, τῶν τὴν ὀρθόδοξον πίστην τραπευσάντων καὶ βεβαιωσάντων, καὶ ἐπὶ πῶν τὴν ἁγίαν μητέρα ὑμῶν καθολικὴν καὶ Ῥωμαϊκὴν καὶ πνευματικὴν Ἐκκλησίαν ὑψώσαντων, καὶ μετ' ἐκείνους πάλιν τῶν ὀρθοδόξως προβεβασιλευμένων ὑμῶν καὶ κρατησάντων [L., καὶ τὴν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν, πνευματικὴν ὑμῶν μητέρα, Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ὑψώσαντων] καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων βασιλέων, οἷα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν κεφαλὴν, σιθασμένων· καὶ οὕτως ἀναδειχθήσεται καὶ τὸ ὑμέτερον εὐσεβέστατον καὶ Θεοδώρητον ὄνομα νέου Κωνσταντίνου καὶ νίας Ἑλλάδος, ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ἐπιανετῶς διαφημιζόμενον, δι' ὃν ἡ ἁγία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία ἀνεκκαμίζεσθαι. Καὶ μάλιστα ἵαν τῇ παραδόσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Πέτρου καὶ Παύλου τῶν κορυφαίων ἀποστόλων ἐξακολουθήσῃ, καὶ ἐνεργαλισταῖς τῶν βασιλέων αὐτῶν, καθὼς καὶ οἱ ἐξ ἀρχῆς προηγησάμενοι βασιλεῖς καὶ ἐτίμασκον τῶν βασιλέων αὐτῶν, καὶ ἠγάπησκον ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτῶν, τιμῆσθαι δὲ τὸ ὑμέτερον Θεοδώρητον κράτος τὴν Ῥωμαϊκὴν ἁγιωτάτην Ἐκκλη-

σίαν τῶν κορυφαίων ἀπεσταλῶν, οἷς ἰδίῃ ἔξουσία παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ Λόγου λύσει τε καὶ δεσμεύει ἁμαρτίας ἐν τῇ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ. Καὶ γὰρ αὐτοὶ ὑπερασπιστὰὶ γενήσονται τοῦ ὑμετέρου κράτους, καὶ πάντα τὰ βάρβαρα ἔθνη τοῖς ἔχουσιν ὑμῶν ὑποταγήσεται· καὶ ὅπου ἐν πορευθῆτε, νικητὰς ὑμᾶς ἀναξίτους. Αὐτοὶ γὰρ οἱ ἅγιοι καὶ κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων, οἱ τὴν καθολικὴν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ἐταρξάμενοι, ἐγγράφως ἠθεσμοθέτησαν τὴν αὐτῶν πίστιν κρατεῖν πάντας τοὺς μετ' αὐτοὺς διαδόχους μιλλοῦντας γίνεσθαι τῶν θρόνων αὐτῶν, ἐν αὐτῇ διαμένειν ἕως τῆς συντελείας. Καὶ οὕτως κρατεῖ ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, καὶ τιμᾷ τοὺς ἁγίους χαρακτήρας αὐτῶν. Ὅθεν καὶ ἕως τῆς σήμερον εἰσι περικουσμημένοι καὶ κεκαλλωπισμένοι αἱ Ἐκκλησίαι ἡμῶν ἐκ τῶν σεβασμιῶν εἰκότων αὐτῶν, καθὼς καὶ ὁ μακαριώτατος καὶ ἀγιώτατος πάππας Σιλβέστρος μαρτυρεῖ ἐν ἀρχῇ τῆς ὀρθοδόξιας ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, ὅτι ὁ ἐν θεῷ τῇ λαῖᾳ πάλαι κωνσταντίνος ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πίστιν ἐπίστρεψεν. Ἡμεῖρας γὰρ παρελθούσης, καὶ νυκτὸς ἔδη γενόμενος, ἐπέτρεψε σιωπῆν γενέσθαι. Καὶ κομμῶντι οὗτοῦ, ἰδοὺ παρίστησαν αὐτῷ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, ὁ τε Πέτρος καὶ Παῦλος λέγοντες· Ἐπειδὴ ἐπέτρεψας [ἐκ., οὐκ ἐπίστρεψας, sive ἐβρίξας] βασιλεὺς κεφαλῶν αἰματεχυσίαν γενέσθαι περὶ τοῦ νοσήματος οὗ ἔχεις, ἰδοὺ ἀπεστάλημεν παρὰ Χριστοῦ δοῦναι σοι σωτηρίαν. Ἄκουσον γοῦν τῆς νοουθεσίας ἡμῶν, καὶ πώσωσιν πάντα ὅσα ἐντελλόμεθα σοι. Καὶ πέμψας μεταπέμψων Σιλβέστρον τὸν ἐπίσκοπον, τὸν ἐκφυγόντα ἐκ σου διὰ τὸν διωγμὸν ὃν ἔχεις, καὶ σήμερον ὄντα ἐν τῇ ἔρει Σωρᾶκτι κεκρυμμένον ἐν σκαλαῖς πετρῶν μετὰ τοῦ κλήρου αὐτοῦ. Αὐτὸς σοι παρασκευάσει κλυμβύθραν εὐσεβείας, ἐν ᾗ βαπτίσει σε, καὶ γενήσεται ἐν σοὶ ἰσως τῆς λεπρᾶς καὶ πάντων τῶν νοσημάτων. Καὶ τούτου τοῦ ἀγαθοῦ γενόμενου εἰς σέ, εὐθέως ἐπέτρεψαν κατὰ πεντὸς τέπου τῶν Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἀνακαινοθεῖναι. Σὺ δὲ ἱαντὸν καθάρισον, ἀποθλιμῶνος πάσαν τὴν τῶν εἰδώλων λατρείαν, καὶ θεῶν μόνῃ τῷ ἀληθινῷ προσκύνησον, καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ πορεύου. Δεγεγρηθεὶς δὲ ἐκ τοῦ ὕπνου παραχῆμα συνᾶξεν πάντας τοὺς τοῦ παλατίου αὐτοῦ, καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ἑνυπνίου αὐτοῦ ἐξηγήσατο αὐτοῖς, καὶ εὐθέως ἀπέστειλεν ἐν τῇ ἔρει Σωρᾶκτι, ἐν ᾗ ἦν ὁ ἅγιος Σιλβέστρος κεκρυμμένος μετὰ τοῦ κλήρου αὐτοῦ, σχολάζων ἐν ἀναγνώσει βιβλίων. Καὶ ἰδὼν κύλων στρατὸν ἐπιστάντα, εἶπε τῷ κλήρῳ αὐτοῦ· ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμεῖρα σωτηρίας. Καὶ ἐξελθόντι ἐβρίθη αὐτῷ παρὰ τῶν στρατιωτῶν, περὶ οὗ ζητεῖται κεφαλαίου· καὶ ἰδὼν πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ τριῶν πρεσβυτέρων καὶ δύο δικόνων, καὶ ἰδὼν αὐτὸν εἶπεν· Εἰρήνη σοι, ὦ βασιλεῦ, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔκωθεν, καὶ νίκη. Ὁ οὖν βασιλεὺς διαρῶ ὄμματι καὶ ἀπλῇ τῇ καρδίᾳ δεξάμενος τοὺς λόγους αὐτοῦ, πάντα ὅσα ἀπεκαλύφθησαν αὐτῷ, ἐξηγήσατο τῷ ἁγίῳ Σιλβέστρῳ. Μετὰ γοῦν τὴν ἐξηγήσειν ἀρώτησεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς λέγων· Οὗς εἰ.ν. Μάρτυρον καὶ Παύλον, ποῖοι θεοὶ εἰσιν; Ὁ δὲ ἀγιώτατος Σιλβέστρος ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ· Οὗτοι μὲν θεοὶ οὐκ εἰσὶ, δοῦλοι δὲ καὶ μαθηταὶ τυγχάνουσι τοῦ

tector existens, omnesque barbaras nationes sub vestris prosternens pedibus, ubique vos victores ostendat. Etenim ejus insignia dignitatis sacra pandat auctoritas, quantaque veneratio ejus summæ sedi exhibenda sit a fidelibus cunctis per orbem. Dominus enim eundem clavigerum regni caelorum cunctis praeposuit principem, et hoc ab ipso honoratur privilegio quo ei claves collatae sunt regni caelorum. Iste itaque tam præcelso praelatus honore promeruit confiteri fidem supra quam fundatur Ecclesia Christi. Beatam confessionem beatitudo secuta est praemiorum, cujus prædicatione sancta universalis illustrata est Ecclesia, et ex ea cæteræ Dei ecclesiae fidei documenta sumpserunt. Nam ipse princeps apostolorum beatus Petrus, qui apostolicæ sedi primitus praesedit, sui apostolatus principatum ac pastoralis curæ successoribus suis, qui in ejus sacratissima sede perenniter sessuri sunt, dereliquit, quibus et auctoritatis potestatem, quemadmodum a Salvatore nostro Domino Deo ei concessa est, et ipse quoque suis contulit ac tradidit divino jussu successoribus pontificibus, quorum traditione Christi sacram effigiem sanctæque ejus Genitricis, apostolorumque vel omnium sanctorum veneramur imagines. Ex eo enim quo Christi Dei nostri Ecclesiae quietis et pacis apertæ sunt fores, hactenusque depictæ ecclesiae imaginibus sunt ornatae, beato atque sanctissimo papa Silvestro testante. In ipsius enim exordiis Christianorum, cum ad fidem converteretur pius imperator Constantinus, sic legitur. Transacta die, nocturno regi facto silentio, somni tempus advenit, et ecce adsunt sancti apostoli Petrus et Paulus dicentes: Quoniam flagitiis tuis posuisti terminum, et effusionem innocentium sanguinis horruisti, misit sumus a Christo Jesu Domino dare tibi sanitatis recuperandæ consilium. Audi ergo monita nostra, et fac omnia quæcumque indicabimus tibi. Silvester episcopus civitatis Romanæ ad montem Soractem persecutiones tuas fugiens in cavernis petrarum cum suis clericis latebras fovet. Hunc cum ad te adduxeris, ipse tibi piscinam ostendet, in quam dum tertio merserit, omnis te valetudo deseret lepræ. Quod dum factum fuerit, hanc vicissitudinem salvatori tuo compensa ut omnes jussu tuo per orbem totum Romanum ecclesiae restaurentur. Tu autem in hac parte purifica te, ut relicta omni superstitione idolorum, Deum unum, qui verus et solus est, adores et excolas, et ad ejus voluntatem attingas. Exsurgens itaque a somno statim convocat eos qui observabant palatium, et secundum tenorem somni sui misit ad montem Soractem, ubi sanctus Silvester in cujusdam Christiani agro persecutionis causa cum suis clericis receptus, lectionibus et orationibus insistebat. At ubi a militibus se conventum vidit, credidit se ad martyrii coronam evocari; et conversus ad clerum omnem qui cum eo erat, dixit: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Profectus itaque, ut dictum est, pervenit ad regem, cui nuntiatum cum tribus presbyteris et duobus diaconis introivit. Ingressus dixit: Pax tibi et victoriæ

de carbo ministrentur. Quem cum rex alacri animo et vultu placidissimo suscepisset, omnia illi quæ facta, quæ dicta sunt, quæ etiam relevata sunt, secundum textum superius comprehensum exposuit. Post finem vero narrationis suæ percunctabatur, qui essent isti dii Petrus et Paulus, qui illum visitarent ob causam salutis suæ, et ejus latebras detexissent. Silvester respondit: Hi quidem dii non sunt, sed idonei servi Christi, et apostoli electi ab eo, et missi ad invitationem gentium, ut credentes salutem consequantur. Cumque hæc et his similiter Augusto diceret papa, interrogare cœpit Augustus, utrumnam istos apostolos haberet aliqua imago expressos, ut ex pictura disceret hos esse quos revelatio docuerat. Tunc sanctus Silvester misso diacone imaginem apostolorum sibi exhiberi præcipit: quam imperator aspiciens, ingenti clamore cœpit dicere, ipsos esse quos viderat, nec debere jam differe per Spiritum sanctum factam ostensionem piscinæ quam istos promississe suæ salutis memorabat. Ecce, ut præmissum est, sanctorum figuræ ab ipsis sanctis fidei nostræ rudimentis apud omnes fuerunt Christianos atque in ecclesiis sanctorum sacræ figuræ expressæ atque depictæ hactenus fuerunt, quatenus gentilitas paganorum, conspecta divinæ Scripturæ depicta historia, ab idolorum cultura dæmonum simulacris ad verum Christianitatis lumen atque amoris Dei culturam verti deberet, sicut et præcipuus pater atque idoneus prædicator beatus Gregorius hujus apostolicæ sedis præsul ait, ut hi qui literas nesciunt, saltim in parietibus videndo legant quæ legere in codicibus non valent. Ob hoc quippe sancti probatissimi Patres ipsas imagines atque picturas divinæ Scripturæ et gesta sanctorum in ecclesiis depingi statuerunt, et cuncti orthodoxi atque Christianissimi imperatores, et omnes sacerdotes ac religiosi Dei famuli, atque universus Christianorum cœtus, sicut a primordio traditionem a sanctis Patribus susceperunt, easdem imagines atque picturas ob memoriam piæ compunctionis venerantes observaverunt, et in partibus illis usque ad tempora proavi serenitatis vestræ orthodoxe coluerunt. Sed ipse vester proavus, per quorundam impiorum immissiones, easdem deposuit sacras imagines, et ex hoc error magnus in ipsius Græciæ partibus crevit, et ingens scandalum in universum mundum devenit. Sed vae illi per quem scandala in universum mundum venerunt! sicut ipsa Veritas testatur. Unde magno dolore constricti dominus Gregorius atque item Gregorius beatissimi pontifices qui illo tempore existebant, eundem vestræ tranquillissimæ pietatis proavum suis apostolicis exarationum apicibus deprecati sunt, ut ab eadem novæ præsumptionis tomeritate resipisceret, easdemque imagines in pristino statu reslitteret. Sed nullo modo eorum saluberrimis deprecationibus inclinatus est. Et postmodum dominus Zacharias, et Stephanus, atque Paulus, et item Stephanus, prædecessores nostri sancti pontifices, sæpius avum et genitorem vestræ serenissimæ tranquillitatis pro statuendis ipsis imaginibus

A κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗς ἐβλήξατο εἰς τὸ ἐπιστρέψαι πάντα τὰ ἔθνη πιστεύειν εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, πάλιν ἠρώτησεν αὐτόν, εἰ ἄρα εἰσὶ τοῦ ποτε αἱ ἱστορίαι αὐτῶν. Τότε ὁ ἅγιος Σιλβέστρος ἀποστειλάς διάκονον, ἐπέστρεψεν αὐτῷ εἰσεῖν τὰς τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἰκόνας· ὡς ἰδὼν ὁ βασιλεὺς μεγάλως ἐκράυγαται· Οὗτοί εἰσιν οὗς εἶδον ἐν ὄραματι, καὶ οὐκίτι δυσπιστῶ γενίσθω κολυμβήθρα τῆς σωτηρίας μου, καὶ γενομένης κολυμβήθρας, ἐβαπτίσθη, καὶ παραχρῆμα ἰάθη. Καὶ ἀναμνησθεὶς τοῦ ἀγαθοῦ, οὗ ἔπαθεν, ἀπέχεζατο κἀκαίως ποιεῖν Ἐκκλησίας, ἀναστληῶν ἐν αὐταῖς τὰς αὐτὰς σεβασμίας εἰκόνας, εἰς σέβας καὶ ἀνάμνησιν τοῦ ἐνανθρωπίσαντος Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων· ὥστε ἐπιστρέψαι τὸν χριστιανισμὸν εἰς φῶς [L. εἰς τὸν χριστιαν. καὶ εἰς φῶς, etc. lat.], καὶ ἀλήθειαν καὶ πόθον τοῦ θεοῦ σεβάσματος, καὶ ἀπαλλαγῆναι πάντας ἐκ τῆς τῶν ἔθνῶν εἰδωλολατρίας καὶ θαμνίνων πλάνης· καθὼς ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ διάδοχος τῶν ἀποστόλων ἐκίρυσσε, τοῦ πάντας ἀνθρώπους ἀγραμμάτιστους καὶ μὴ δυναμῆκους ἀναγνῶναι, θεωρεῖν τὰς εὐαγγελικὰς ἱστορίας, καὶ δι' αὐτῶν ἀνάγεσθαι πρὸς θεόν καὶ ἀνάμνησιν τῆς ἐνσκήρου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου καὶ Διοσκότης ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ πάντες οἱ ὀρθόδοξοι καὶ χριστιανικώτατοι βασιλεῖς σὺν πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἐπίτοις, ἀνδράσι τοῖς θεραπεύουσι τὸν Θεὸν ἅμα παντὶ τῷ χριστιανικώτατῳ λαῷ, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ ἰδέξαντες, καὶ ἐκράτησαν, καὶ ἔχουσι τὰς αὐτὰς σεβασμίας εἰκόνας εἰς ἀνάμνησιν καὶ κατήνεξιν καρδίας, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος· σέβονται αὐτάς, καὶ ἐν τοῖς μέρεσι δὲ αὐτοῖς ἕως τοῦ προπάππου ἡμῶν ὀρθοδόξως ἰεθεύσθησαν. Ἄλλ' αὐτὸς ὁ πρόπαππος ἡμῶν ἐξ ὑποβολῆς τινῶν ἀσεβῶν κατήνεξεν ἐν τοῖς αὐτοῖς τὰς ἱερὰς εἰκόνας· καὶ ἔταυτε πλάνη μεγάλη ἐν τοῖς αὐτοῖς μέρεσι τῆς Γραικίας κηδέθη, καὶ μέγα σκάνδαλον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ γέγονε. Ἄλλ' οὐαὶ ἐπίτοις, δι' οὗς τὰ σκάνδαλα εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καθὼς αὐτὴ ἡ Ἀλήθεια μαρτυρεῖ. Ὅθεν ἐν μεγάλῃ θλίψει γέγονασιν Γρηγόριος καὶ Γρηγόριος οἱ μακαριώτατοι ἀρχιερεῖς τοῦ καθ' ἡμᾶς Ῥωμαϊκοῦ θρόνου, οἵτινες ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ἦσαν, καὶ πολλὰκις τὸν πρόπαππον τῆς ὑμετέρας εὐσεβοῦς γαλήνης ἰδυσώπησαν, ἵνα αἱ αὐταὶ σεβάσμιαι εἰκόνας ἐν τῇ ἰδίᾳ στάσει ἀποκατασταθῶσιν. Ἄλλ' οὐδαμῶς εἰς τὰς αὐτῶν σωτηριώδεις δεήσεις [Ἄλ. αἰτήσεις] ἐκλήθη. Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ κύριος Ζαχαρίας, καὶ Στέφανος, καὶ Παῦλος, καὶ ἕτερος Στέφανος, οἱ προηγησάμενοι ἡμῶν ἀγιώτατοι ἀρχιερεῖς, τὸν πάππον καὶ τὸν πατέρα τῆς ὑμετέρας εὐσεβοῦς βασιλείας περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν αὐτῶν ἱερῶν εἰκόνων ἰδυσώπησαν, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὑμετέρα εὐτέλεια μετὰ μεγάλης ταπεινοφροσύνης τὴν ὑμετέραν βασιλείαν δυσωπεῖ, ἵνα καθὼς ἐκ τῶν ἀγιωτάτων τῶν προηγησάμενων ἡμῶν καὶ δοκιμωτάτων ἀρχιερέων ἰδεξάμεθα, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις διὰ μῆνην τὰς ἱστορίας ἀναστηλώσωμεν, καὶ τὴν ἱερὰν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν σάρκωσιν τῆς αὐτοῦ ἀνθρωπομορφίας ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Θεοῦ καταστήσωμεν, ἅμα καὶ τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς, καὶ τῶν ἁγίων καὶ

μακαρίων ἀποστόλων, προφητῶν τε καὶ μαρτύρων, καὶ ὁμολογητῶν, καὶ διὰ τὸν πόθον σεβάμεθα. Λοιπὸν οὖν καὶ ἡ ἡμετέρα ἐπιμνηστικὴ βασιλεία δυναστείαν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς αὐτῆς Γραικίας ποιῆσαι κελύσῃ, καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐξισώσῃ· ἵνα, καθὼς γέγραπται, «Γίνεται μία ποιμένα καὶ εἰς ποιμὴν» ἡ ἐπιδή ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, ὅπου ἐστὶν ὁ Χριστιανισμὸς, αἱ αὐταὶ σεβάσμαι εἰκόνες παρὰ πάντων τῶν πιστοτάτων τιμῶνται· ὅπως διὰ τοῦ ὄρατου χαρακτῆρος εἰς τὴν ἄορατον θεότητα τῆς μεγαλειότητος αὐτοῦ ἡ δόξα καὶ ἡμῶν ἀρπαγῇ πνευματικῇ τάξει κατὰ τὴν σάρκα, ἣν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν δέξασθαι κατεξίωσε. καὶ τὸν λυτρωτὴν ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὑπάρχοντα προσκυνῶμεν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι δοξάζοντες αὐτῶμεν· ὅτι καθὼς γέγραπται, «Ὁ Θεὸς πνεῦμά ἐστι» καὶ κατὰ τοῦτο δοξάζοντες πνευματικῶς προσκυνῶμεν τὴν αὐτοῦ θεϊότητα. Ἐπει μὲ γίνονται ἡμῖν, ἵνα τὰς αὐτὰς εἰκόνας, καθὼς φλυαροῦσιν τινες, θεοποιήσωμεν· ὁ γὰρ μάχθος καὶ ὁ πόθος ἡμῶν, ἐν ἔχομεν, εἰς τὸν πόθον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐστι. καὶ καθὼς ἡ θεία Γραφὴ ἡμῶν ἔχει, τὰς αὐτὰς εἰκόνας εἰς μνημόσυνον τοῦ σέβασματός ἡμῶν ἔχομεν, φυλάττοντες τὴν καθαρότητα τῆς πίστεως ἡμῶν. Ἐπει ὁ πλάστης καὶ δημιουργὸς ἡμῶν Κύριος ὁ Θεός, ὁ κατὰ τὴν ἰδίαν εἰκόνα καὶ ὁμοιότητα ἐκ τῆς ὕλης τῆς γῆς πλάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ φωτίσας αὐτὸν, αὐτεξούσιον κατέστησεν αὐτόν. καὶ αὐτὸς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος αὐτεξούσιος ὑπάρχων, θεία ἐκένυσε πάντα τὰ ἔμφυχα καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντα τὰ κτήνη τῆς γῆς ἰδίῳσιν ὀνόμασιν ἐκάλεσεν. Ὁ δὲ Ἄβελ ἐκ τῶν προτοκόων τῆς ποιμένας αὐτοῦ δῶρα προσάγαγεν ἰδίᾳ βουλήσει Κυρίου τῷ Θεῷ. Περὶ οὗ ἀναγενομένου, ὅτι «Ἐπίβλεψε Κύριος ἐπὶ Ἄβελ καὶ ἐπὶ τοῖς δῶροις αὐτοῦ.» εἶτα καὶ ὁ Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἰδίᾳ βουλήσει κατασκευάσας θυσιαστήριον ἔκτισε, καὶ ἐκ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πετεινῶν καθαρὰ δῶρα ἐπὶ τὸ αὐτὸ θυσιαστήριον τῷ Θεῷ προσάγαγεν. Ὁμοίως καὶ Ἀβραάμ, καθὼς γέγραπται, ἰδίᾳ βουλήσει θυσιαστήριον ἔκτισε πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἐνεφανίσθη. καὶ ὁ Ἰακώβ δὲ φυγὼν ἐκ προσώπου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐν ὕπνοις τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ εἶδεν ἀναβαινόντας καὶ καταβαίνοντας διὰ κλίμακος, καὶ ἐπ' αὐτῆς τὴν Κύριον λαλοῦντα πρὸς αὐτόν· καὶ ἀναστὰς, ἰδίᾳ βουλήσει ἐπῆρε τὴν λίθον ὃν εἶχε πρὸς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· καὶ στήσας αὐτόν, καὶ ἐκχίας ἔλαιον ἐπάνω αὐτοῦ, ἐκάλεσε τὸν τόπον Βαιθλ, λέγων· «οὐκ ἔστιν ἕτερον τι, εἰ μὴ οἶκος Θεοῦ, καὶ πύλη οὐρανοῦ.» Περὶ οὗ οὐδαμῶς ὁ Θεὸς ὠργίσθη αὐτῷ, διότι τὸν λίθον ἔστησεν ἰδίᾳ βουλήσει. διὸ μετὰ μικρὸν τι τὰς ἱστορίας εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι Θεὸς Βαιθλ, οὗ ἔχρισας τὸν λίθον, καὶ ἤξω μοι εὐχάν. καὶ γὰρ, γαλινατάκα τέκνα, μεγάλοι ἀρχαγοὶ καὶ ὀρθόδοξοι βασιλεῖς, πάντα ὅσα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κατανοήσιν πρὸς δόξαν Θεοῦ ἀνάσποντά ἐστιν, ἀριστὰ γίνονται τῷ Θεῷ. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἰακώβ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς βίβδου αὐτοῦ προσεκύνησε, πιστεὶ τὰς ἀγαπάσεις τοῦτο ποιήσας, περὶ ἧς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ὁ ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ φησιν, ὅτι οὐ τὴν βίβδον, ἀλλὰ τὸν κρατοῦντα αὐτῶν, ἐνδείξεν ἀγαπάσεως ποιήσας,

A sacris deprecati sunt, simulque et nostra pusillitatem magna humilitate vestram studuit clementissimam imperialem potentiam constanter postulare. Et demum subnixius quæsumus, ut sicut a sanctis patribus et prædecessoribus nostris probatissimis pontificibus suscepimus, divinæ historiæ Scripturam in ecclesiis pro memoria piæ operationis et doctrinæ imperitorum depingimus, et sacram imaginem Domini Dei et salvatoris nostri Jesu Christi secundum incarnatam ejus humanam formam in aula Dei constituimus, simulque et sanctæ ejus Gemitricis, atque beatorum apostolorum, prophetarum, martyrum, et confessorum, ob eorum amorem designantes veneramur, ita et vestra clementissima imperialis potentia partibus ejusdem Græciæ faciat vestræ orthodoxæ fidei cœquari, ut sicut scriptum est: *Fiat unus grex et unum ovile* (Joan. x); quia in universo mundo, ubi Christianitas est, ipsæ sacræ imagines permanentes, ab omnibus fidelibus honorantur, ut per visibilem vultum ad invisibilem divinitatis majestatem mens nostra rapiatur spirituali affectu per contemplationem figuratæ imaginis secundum carnem quam Filius Dei pro nostra salute suscipere dignatus est. Eandem redemptorem nostrum qui in cœlis est, adoremus et in spiritu glorificantes collaudemus, quoniam juxta ut scriptum est, *Deus spiritus est* (Joan. iv), et ob hoc spiritualiter divinitatem ejus adoramus. Nam absit a nobis ut ipsas imagines, sicut quidam garriunt, deificemus; sed affectum et dilectionem nostram, quam in Dei amorem et sancto-rum ejus habemus, omni modo præferimus [proferimus]. Et sicut [Gr., secundum] divinæ Scripturæ libros (Gen. ii) ipsas imagines ob memoriam venerationis habemus, nostræ fidei puritatem servantes. Nam creator noster Dominus Deus, dum ad imaginem et similitudinem suam de limo terræ plasasset hominem, sagacitatis industria illustrans, in proprio considerationis arbitrio eum constituit. Et ipse primus homo ex proprio arbitrio divina inspiratione cuncta animantia, et universa volatilia corli, et omnes bestias terræ propriis nominibus appellavit, et in ipsa appellatione permisit animantia permanere. Etiam et Abel divino ignitus Spiritu, de primogenitis regis sui munera ex proprio considerationis arbitrio Domino obtulit. Pro quo legimus, quod *resperit Deus ad Abel et ad munera ejus* (Gen. iv). Porro et Noe post diluvii inundationem et ipse superna inspiratione suo arbitrio propriæ adinventionis consideratione altare Domino edificavit, et de cunctis pecoribus et volucris mundis holocausta super eodem altare Domino obtulit. Simili modo Abraham, sicut scriptum est, suo arbitrio altare edificavit ad honorem et gloriam Dei qui apparuit ei. Sic Jacob fugiens Esau fratrem suum, dum in somnis angelos Dei ascendentes in cœlum et descendentes per scalam, atque innixum ipsi scalæ loquentem sibi Dominum aspiceret, surgens protinus suo arbitrio talis lapidem quem supposuerat capiti suo, erexitque in

titulum. fundens oleum desuper, appellavitque locum illum Bethel, dicens : *Non est hic aliud nisi domus Dei, et porta cœli* (Gen. xxviii). Pro quo nequaquam omnipotens Deus iratus est, quod lapidem illum crexit in titulum suo arbitrio et consideratione. Unde post paululum in historia Geneseos fertur dictum illi fuisse : *Ego sum Deus Bethel, ubi uxisti lapidem, et votum coristi mihi*. Ecce, serenissimi domini filii magni principes, omnia quæ humana consideratione ad laudem Dei parantur, non sunt prohibenda, potius aptem omnino creatori nostro Domino constat esse placabilia. Nam idem ipse Jacob proprio demum arbitrio summitatem virgæ filii sui Joseph deosculatus est, fidei dilectione hoc agens, sicut beatus Paulus in epistola ad Hebræos testatur (Hebr. xi) : non virgæ, sed tenenti eam honoris ac dilectionis exhibuit affectum. Sic et nos pro amore et dilectione quam apud Dominum et sanctos ejus habemus, honorabiles eorum effigies inaginis depingentes, non tabulis et coloribus honorem exhibemus, sed illis pro quorum honore consistunt. Rursumque legimus præceptum fuisse Moysi a Domino Deo nostro, cum dicitur : *Facies et propitiatorium de auro mundissimo, duorum cubitorum et dimidii erit longitudo ejus, semis et cubiti latitudo. Duos quoque cherubim aureos et productiles facies ex utraque parte oraculi* (Exod. xxxvii, 25); et post paululum, *ad cooperiendam arcam, in qua pones testimonium, quod dabo tibi : inde præcipiam et eloquar ad te* (Exod. xl), super propitiatorium scilicet ac medios cherubim, qui erant super arcam testimonii. Sed et in cortinis atque opertorio tabernaculi cherubim tetrino opere diversis coloribus fieri præceptum est. Considerandum quippe est, tranquillissimi domini filii magni principes, quod omnipotens Dominus noster inter eosdem cherubim manu factos existentes, ob salutem populi sui loqui dignatus est. Pro quo dubium non est, quod omnia quæ in ecclesiis Dei ad laudem et decorem ipsius constituta sunt, sancta ac veneranda esse noscantur. Etiam hoc, serenissimi filii, addendum est ad incredulorum satisfactionem et directionem errantium, quod Deus famulo suo Moysi præcepit dicens (in libro enim Numerorum ita legitur contra pestem quæ in eos irruerat) : *Fac serpentem, et pone eum pro signo : qui percussus aspexerit eum, vivet. Fecit ergo Moyses serpentem æneum, et posuit pro signo ; quem cum percussi aspicerent, sanabantur* (Num. xxi). O insania frementium contra fidem et religionem Christianam, ut asserant non colere aut venerari imagines, in quibus figuratæ sunt Salvatoris effigies, et ejus genitricis, vel sanctorum, quorum virtute subsistit orbis, atque potitur humanum genus salute! Ænei serpentis inspectione credimus Israëliticum populum a calamitate injecta liberari, et Christi Domini nostri et sanctorum effigies aspicientes atque venerantes dubitamus salvari? Absit tali nefariæ temeritati cedere assensum. Patrum præscas sequamur traditiones, et ab eorum doctrina

PATR. XCVI.

προσεκύνουσιν. Οὕτω τε καὶ ἡμεῖς κατὰ πόθον καὶ ἀγάπην ἢν πρὸς τὸν Κύριον καὶ τοὺς ἁγίους ἔχουμε, τὴν χαρακτηριστικὴν ἐν εἰκόσιν ἱστοροῦμεν, οὐκ ἐν σαυδὶ καὶ χρώμασι τὴν τιμὴν ἔχοντες, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς, ὧν τὴν ὀνομασίαν αἱ εἰκόνες φέρουσι. Πάλιν δὲ ἀναγινώσκουμε πρόσταγμα τῷ Μωσῆϊ γενέσθαι παρὰ κυρίου λέγοντος· « Ποιήσεις ἱλαστήριον ἐκ χρυσοῦ καθαροῦ δύο πῆχυν [L. δ. π. καὶ ἡμισίως] τὸ μήκος, καὶ μῆκος ἡμισίως πῆχυν τὸ πλάτος. Καὶ δύο χερουβὶμ χρυσαῖα ἐκ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὄρωντα » καὶ μετὰ μικρὸν « Ἐπιθήσεις τὸ μαρτύριον, ὃ δώσω σοι, πρὸς τὸ καλύψαι τὴν κιβωτὸν » καὶ λαλήσω σοι ἄνωθεν τοῦ ἱλαστηρίου, » τοῦτ' ἐστὶ μέσον τῶν χερουβὶμ τῶν δύο, τῶν ὄντων ἐπάνω τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου. Ἀλλὰ καὶ ἐν βύβλοις, καὶ ἐν τῷ σκεπασματικῷ τοῦ σκηνώματος τῶν χερουβὶμ, ἔργον ὕφαντον ἐκ διαφόρων χρωμάτων γενέσθαι προτίταξε. Κατανοῶσαι δὲ ἴσθι, γληντότατοι δεσπόται καὶ τέκνα, μεγάλοι ἀρχηγοί, ὅτιπερ ὁ παντοδύναμος Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν μέσον τῶν χερουβὶμ χειροποιήτων τυγχανόντων, ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ λαοῦ λαλήσαι κατηύχασε. Διὸ ἀδιστακτὸν ἴσθι, πάντα τὰ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ πρὸς ἔπαινον καὶ εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ συσταθέντα, καὶ ἅγια καὶ σεβάσματα εἶναι γινώσκουσα. Προσιῖναι δὲ ἴσθι καὶ τοῦτο, γληντότατοι δεσπόται, πρὸς τὴν τῶν ἀπίστων πληροφορίαν, καὶ διόρθωσιν τῶν πεπλανημένων, ὅπερ ὁ Θεὸς τῷ θεράποντι αὐτοῦ Μωσῆϊ προτίταξε, καὶ ὡς ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ἀριθμῶν ἀναγινώσκειται, διὰ τὸν λοιμὸν τὸν ἐπελθόντα αὐτοῖς, λέγων· « Ποίησον ὄφιν, καὶ θίξαι αὐτὸν εἰς σημεῖον καὶ ὅστις κρουσθῆ, καὶ ἴδῃ αὐτὸν ζήσεται. Ἐποίησεν οὖν Μωσῆς ὄφιν χαλκῶν, καὶ ἔθηκε αὐτὸν εἰς σημεῖον » καὶ πάντες οἱ προνοήμονι καὶ θεωροῦντες αὐτὸν, ἴωnton. » Ὡς τῆς ἀνοίας τῶν φρουατομένων κατὰ τῆς πίστεως καὶ θρησκείας τῶν Χριστιανῶν ὅτι συνειθίσθησαν μὴ σιδεσθαι τὴν σεβασμίους εἰκόνας, ἐν αἷς ἱστορίαι εἰσι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, καὶ τῆς γεννητηρίας αὐτοῦ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ὧν ἡ δύναμις συνιστᾶ καὶ σώζει τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐάν γάρ τὸν Ἰσραηλιτῶν λαὸν πιστεύωμεν διὰ τῆς ἐρώσεως τοῦ χαλκοῦ ὄφινος σώζεσθαι, μὴ γένοιτο ἡμῖν διατάσαι, μηδὲ ἀποστῆναι ἐκ τῆς παραδόσεως τῶν ἁγίων Πατέρων, μηδὲ ἐκ τῆς διδαχῆς αὐτῶν ἐκκληναι. Καὶ Συλωμὸν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ναῷ ᾧ ἔκτισε τῷ Θεῷ, χερουβὶμ εἰς δόξαν Θεοῦ ἐποίησε, καὶ ἐκ διαφόρων χρωμάτων κατασκευάσεν [L. ἄλ. κατακόσμησεν] αὐτόν. Λοιπὸν δὲ καὶ ἡμεῖς καὶ πάντες οἱ ὀρθόδοξοι τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ἡμῶν, καὶ τὴν ἰριαιότητα τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ ἐκ διαφόρων χρωμάτων καὶ κοσμητικῶν ζωγράφων ποιούμεν. Ἐπι καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης εἶπεν· « Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἴσθαι θυσιαστήριον τῷ Θεῷ ἐν μίσῳ τῆς γῆς Αἰγύπτου, καὶ στήλη ἐχόμενα τῶν ὀρίων αὐτῆς » καὶ ἴσθαι εἰς σημεῖον καὶ εἰς μαρτύριον Κυρίου τῷ Θεῷ ἐν γῇ Αἰγύπτου. Βοήσουςι δὲ πρὸς Κύριον ἀπὸ προσώπου θλιδόντων, καὶ ἀποστειλῆ αὐτοῖς σωτῆρα καὶ ὑπέρμαχον τὸν λυτροῦμενον αὐτούς. » Καὶ ὁ ψαλμωδὸς δὲ Δαβὶδ ὑμνεῖ λέγων· « Ἐξομολόγησις καὶ ὁρατικός ἰνώπιον αὐτοῦ. » καὶ πάλιν ὁ αὐτός· « Κύριε, ἀγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου, καὶ τόπον σκηνώματος δόξης

σου. » καὶ πάλιν τὴν ἔλυσιν καὶ τὴν σάρκωσιν τοῦ
 Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν εὐαγγελιζόμενος ὁ
 αὐτός, μὲγάλως τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑνσαρ-
 κωσιν αὐτοῦ οἰκονομίαν προσκυνέσθαι ἐνουθέτησε, λέ-
 γων· « Ἐξελήθησέ σε τὸ πρόσωπόν μου, τὸ πρόσω-
 πόν σου, Κύριε, ζητάσω. » καὶ πάλιν· « τὸ πρόσωπόν
 σου λιτανεύσουσιν οἱ πλοῦσοι τοῦ λαοῦ » καὶ πάλιν·
 « Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε. »
 Ὅθεν ὁ ἅγιος Δύγουστινός ὁ μέγας διδάσκαλος ἐν ταῖς
 νοουσιαῖς αὐτοῦ ἔφη· Τί ἐστιν εἰκὼν Θεοῦ, εἰ μὴ πρό-
 σωπον Θεοῦ, ἐν ᾧ ἔσημειώθη ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ; Ἐν τῷ
 μεταξὺ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης· ἐπίσκοπος περὶ τοῦ
 Ἀβραάμ λόγον συνεστήσατο, λέγων· Εἶδον κλειστάτας τὴν
 ἐπιγραφὴν τοῦ πάθους, καὶ οὐκ ἀδακρυτὴ παρῆλθον ἔργον
 τέχνης εἰς πρόσωπον προσαχθὲν ἱστορίας, καὶ τὰ
 λοιπὰ ἐκ τῆς ἔμπνευσις αὐτοῦ τῆς εἰς τὰ ἄσματα
 τῶν ὑμάτων, καθὼς ἡ γραμμὴν διδασχὴ λέγει· Ἰδι-
 οὗς ἐστὶ παντελής ἐν διαφόροις βαφαῖς ἀναπληροῦσα
 τὴν τῆς ψυχῆς [L. τοῦ ἐμφύχου] μίμησιν. Ὁ γὰρ
 πρὸς τὴν εἰκόνα θεωρῶν τὴν ἐκ τῆς τέχνης διὰ χρω-
 μάτων ἀναπληρουμένην σανίδα, οὐκ ἐκ τῆς βαφῆς
 τὴν ὁμοιότητα φέρει, ἀλλὰ πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ
 πρωτοτύπου ἀνάγκηται. Ἐπεὶ ἐν τῇ ἐπιτοῇ τοῦ ἁγίου
 Βασιλείου τῇ πρὸς Ἰουδαίον τὸν παραβάτην ἐπι-
 ριταί· καθὼς ἐληρονομίσαμεν ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν ἡμε-
 τέρων ἀμειπτον πίστιν τῶν Χριστιανῶν. ὁμολογῶ, καὶ
 ἔποιμαι, καὶ πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν παντοκράτορα,
 Θεὸν τὸν Πατέρα, Θεὸν τὸν Υἱόν, Θεὸν τὸ Πνεῦμα τὸ
 ἅγιον· ἕνα Θεὸν ταῦτα τὰ τρία προσκυνῶ καὶ δο-
 ξάζω· Ὁμολογῶ δὲ καὶ τὴν τοῦ Υἱοῦ ἑνσαρκιν ὀκ-
 νομίαν· εἶτα καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν κατὰ σάρκα
 τικοῦσαν αὐτὸν, Θεοτόκον ὁμολογῶ. Δέχομαι δὲ τοὺς
 ἁγίους ἀποστόλους, προφῆτας τε καὶ μάρτυρας, τοὺς
 πρὸς τὸν Θεὸν λιτανεύοντας, ὅτι διὰ τῆς μεσιτείας
 αὐτῶν Πιᾶς μοι γίνεταί ὁ φιλάνθρωπος Θεός, καὶ
 τὴν ἄφεισιν τῶν ἁμαρτιῶν δωρεῖται· διὸ καὶ τὰς ἱστο-
 ρίας τῶν εἰκόνων αὐτῶν τιμῶ καὶ προσκυνῶ φανε-
 ρῶς· τοῦτο γὰρ παρεδόθη ἐκ τῶν ἁγίων ἀποστόλων,
 καὶ οὐ κωλύει· ἀλλ' ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις
 ἡμῶν τὴν αὐτῶν ἀναστηλοῦμεν ἱστορίαν. Πάλιν δὲ ἐκ
 τοῦ αὐτοῦ ἁγίου, ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τοὺς ἁγίους
 τεσσαράκοντα μάρτυρας· Ἐπεὶ καὶ πολέμων τρόπαια
 καὶ κίβας καὶ λογογράφοι πολλάκις, καὶ ζωγράφοι
 διασημίνουσιν· οἱ μὲν τῷ λόγῳ κοσμοῦντες, οἱ δὲ τοῖς
 πίναξιν ἐγχαράττοντες. καὶ πολλοὺς πρὸς ἀνδραγαθίαν
 διάγειραν ἐπάτεροι. Ἄ γὰρ ὁ λόγος τῆς ἱστορίας ὑπέ-
 γραψε, ταῦτα γραφῆ σιωπῶσα διὰ μμήσεως δεικνυσι.
 Πάλιν δὲ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐπισκό-
 που Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ εἰς
 τὴν παραβολὴν τοῦ σπάρου· Ἐνδυμα βασιλικὴν ἔαν
 ὑβρίζης, οὐχὶ τὸν ἐνδύμενον αὐτὸν ὑβρίζεις; οὐκ
 οἶδας, ὅτι ὅστις τὴν εἰκόνα τὴν ἐκ ξύλου καὶ χρω-
 μάτων λαθεροῖ, οὐχ ὡς πρὸς ἄψυχον τομήσας κρί-
 νεται, ἀλλὰ κατὰ τοῦ βασιλέως; Δισσῶς γὰρ τῷ
 βασιλεῖ προσφέρει τὴν ὕβριν [οὐκ οἶδας, ὅτι ὅστις τῇ
 εἰκόνι τοῦ βασιλέως ὕβριν προσάγει, πρὸς αὐτὴν τὴν
 βασιλείαν, ἄγουν τὸ πρωτότυπον καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ
 ἐπιφέρει τὴν ὕβριν]. καὶ πάλιν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ

nulla declinemus ratione. At vero et Salomonem re-
 gem in templo quod aedificavit, cherubim ad gloriam
 Dei fecisse legimus, et diversis coloribus idem ador-
 navit templum (*I Reg. vi*). Ob hoc quippe nos et
 omnes orthodoxi ob confessionem fidei nostrae, et
 pulchritudinem domus Dei varietate colorum atque
 ornamentis picturam exhibemus, quemadmodum
 Isaias propheta vaticinatus ait: *In die illa erit altare
 Domini in medio terrae Aegypti, et titulus iuxta ter-
 minum ejus Domini a, eritque in signum et in testi-
 monium Domino exercituum in terra Aegypti. Cla-
 mabunt etenim ad Dominum a facie tribulantis, et mit-
 tet eis salvatorem et propugnatores, qui liberet eos*
 (*Isai. xix*). Sicut eximius prophetarum beatus David
 cecinit dicens: *Confessio et pulchritudo in con-
 spectu ejus (Psal. xcvi)*; et idem ipse: *Domine, dilexi
 decorem domus tuae et locum tabernaculi gloriae tuae*
 (*Psal. xxv*). Et iterum adventum redemptoris nostri
 atque incarnationem ipsius Filii Dei annuntians,
 magnopere vultum ejus secundum humanitatis ipsius
 dispensationem adorari praemonuit, inquit: *Vul-
 tum tuum, Domine, requiram (Psal. xxvi)*. Et post:
Vultum tuum deprecabuntur omnes dirites peccati
 (*Psal. xliiv*). Et rursus: *Signatum est super nos la-
 men vultus tui, Domine (Psal. iv)*. Hinc et beatus
 Augustinus praecipuus pater et optimus doctor in
 suis admonitionum sermonibus ait: Quid est imago
 Dei, nisi vultus Dei, in quo signatus est populus
 Dei? Interea et beatus Gregorius Nyssenus episcopus
 inter plura quae in sermone quem de Abraham
 instituit, ita dixit: Vidi multoties conscriptionem
 imaginis passionis, et non sine lacrymis visionem
 praeterii, opere artis ad faciem afferentis historiam,
 et caetera de interpretatione ejus in Cantica canicorum,
 sicut conscripta doctrina dicit: Materiam quaedam
 est omnino in diversis tincturis, quae complet
 animantis imitationem. Qui enim ad imaginem conspiciet
 ex eadem arte per colores completam tabulam,
 non tincturis praefert contemplationem, sed ad visio-
 nem [Gr. prototyp.] depictam conspiciet tantummodo
 quam per colores magister demonstravit. In epistola
 beati Basilii ad Julianum transgressorem missa re-
 fertur: Secundum id quod a Deo hereditate pos-
 sidemus nostram immaculatam fidem Christiano-
 rum, confiteor, sequor, et credo in unum Deum Pa-
 trem omnipotentem, Deum Filium, Deum Spiritum
 sanctum; unum Deum haec tria adoro et glorifico.
 Confiteor autem et Filii incarnatam dispensationem,
 et Dei genitricem quam secundum carnem eum genuit,
 sanctam Mariam. Suscipio vero et sanctos apostolos,
 prophetas et martyres, qui ad Deum deprecationem,
 faciunt, quia per eorum interventionem propitius
 mihi efficitur misericordissimus Dominus, et re-
 misionem mihi facinororum donat; pro quo et figuris
 imaginum eorum honoro, et adoro, et veneror spe-
 cialiter: hoc enim traditum est a sanctis apostolis,
 nec est prohibendum, ac ideo in omnibus ecclesiis
 nostris eorum designamus historiam. Item ejusdem

^a In Graeca versione, Isai. xxxi, 59, τῷ κυρίῳ, Domino. HARD.

de sermone in sanctos quadraginta martyres : nam et bellorum triumphos ac victorias et sermonum conscriptorum multoties et pictores significant, quidam quidem verbo adornantes, quidam vero tabulis præsignantes, et multos utrique ad virilitatem excitaverunt. Quæ enim sermo historix per auditum depinxit, hæc conscripta silens admonitio per imitationem demonstrat. Item beati Joannis archiepiscopi Constantinopolitani, qui et Chrysostomus, de parabola seminis : Indumentum imperiale si contumeliis affeceris, nonne ei qui induitur contumelias irrogas? Nescis quia si quis imagini imperatoris injuriam infert, ad ipsam imperatorem, id est, ad ipsum principalem et ad ejus dignitatem refert injuriam? Nescis quod si quis imagini quæ ex ligno et coloribus est maledicit, non judicatur veluti si contra inanimatum quiddam præsumptuose se gesserit, sed tanquam is qui contra imperatorem egerit? Dupliciter enim imperatori contumeliam infert. Et iterum de sermone ejusdem Patris habito in quinta feria Paschæ : Omnia facta sunt propter gloriam Dei et usum nostrum : nubes ad imbrium ministerium, terra ad fructuum abundantiam, mare navigantibus absque invidia est : omnia famulantur homini, magis autem imagini Dei ; neque enim quando imperiales vultus et imagines in civitates introducuntur, et obviant judices et plebes cum laudibus, tabulam honorant, vel supereffusam cera scripturam, sed figuram imperatoris. Sic et creatura non terrenam speciem honorat, sed celestem ipsam figuram reveretur. Similiter et beati Cyrilli ex interpretatione sancti Evangelii secundum Matthæum sermonem proferimus : Depingit enim fides quod in forma Dei existit verbum, sicut et nostræ vitæ redemptionis oblata est Deo, secundum nos carne indutus et factus homo. Et idem ipse post pauca : Imaginum nobis explent opus parabolæ, significantes virtutem, ac si oculorum adhibitione et palpatu manus suggerant etiam ea quæ in exilibus cogitationibus invisibiliter habent contemplationem. Item sancti Athanasii episcopi Alexandriæ de humanatione Domini, cujus initium est : Sufficiens quidem de multis pauca sumentes, intimavimus ; et post : Et ipsa quæ scribuntur in lignis, abolita forma per exteriores sordes, iterum id ipsum necesse est in omnibus resumere et unire, cujus est forma, renovari possit imago in eadem materia et elemento. Per [Gr. Propter] eandem enim formam et materia, ubi et conscribitur, non dejicitur, sed in ea ipsa configuratur, et cætera. Item beati Ambrosii ad Gratianum imperatorem ex libro tertio, capite nono : Nunquidnam quando et deitatem et carnem adoramus, dividimus Christum? aut quando in ipso et Dei imaginem et crucem adoramus, dividimus eum? Absit! Item sancti Epiphani Constantiæ Cypri : Nunquid enim et imperator pro eo quod habet imaginem, duo sunt imperatores? Non sane; sed imperator unus est etiam cum imagine. Item sancti episcopi Stephani Bostron de imagine

A αὐτοῦ Πατρὸς, τοῦ εἰς τὴν ἁγίαν πῆμπτειν τῆς Πασχάλιας· Πάντα ἐγένοντο εἰς δόξαν Θεοῦ, εἰς χρῆσιν δὲ ἡμετέραν· νέη πρὸς τὴν τοῦ νεοῦ διακονίαν. ἡ γὰρ πρὸς καρποροσίαν πλήθους, θάλασσα τῶν πλεόντων ἄφθονος, πάντα δουλεύουσι Θεῷ [L. τῷ ἀνθρώπῳ], μᾶλλον δὲ τῇ εἰκόνι τοῦ Θεοῦ. Οὐδὲ γὰρ ὅτε βασιλεῖοι χαρακτῆρες καὶ εἰκόνες ἐν ταῖς πόλεσιν εἰσφύρονται, καὶ ἀπαντῶσιν ἄρχοντες καὶ λαοὶ μετὰ ἐπαύσεων, τὴν σκιδά τιμῶσιν, ἢ τὴν τρηόχυσον γραφὴν, ἀλλὰ τὴν ἱστορίαν τὴν βασιλικήν. Οὕτω καὶ ἡ κτίσις οὐ τί ἐπίγειον εἶδος τιμᾶ, ἀλλὰ τὴν οὐράνιον ἱστορίαν εὐλαβεῖται. Ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ μακαρίου Κυρίλλου ἐκ τῆς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἁγίον Εὐαγγέλιον ἐρμηνείας προφερόμεν λέγοντες [ισ. λέγοντες]. **B** *Βωγραφεῖ γὰρ ἡ πίστις τὸν ἐν μορφῇ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχοντα λόγον, ὡς καὶ ἡ τῆς ζωῆς ἡμῶν λύτρωσις προσνήχθη τῷ Θεῷ, τὴν καθ' ἡμᾶς ὁμοίωσιν ὑποδύς, καὶ γενόμενος ἄνθρωπος. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς μετὰ μικρῶν εἰκόνων ἡμῖν ἀποπληροῦσι χρεῖσιν αἱ παραβολαὶ, τῶν σημασινομένων τῶν δυνάμειν ὁμοιωσῶν καὶ ὀφθαλμῶν παραθείσει, καὶ ἀπὸ χειρὸς ὑποβάλλουσαι, καὶ τὰ ἐν ἰσχυαῖς ἐνομοίως ἔχοντα τὴν θεωρίαν. Πάλιν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, οὐ ἡ ἀρχὴ· Ἰκανῶς μὲν ἐκ πολλῶν ὀλίγα λαβόντες ἐγράψαμεν. Ἐπειτα· καὶ αὐτὰ τὰ ἐν ξύλοις γραφόμενα, μορφῆς παρελθούσης ἐκ τοῦ ἔξω ῥύπου, πάλιν ἀναγκαῖον τὸν αὐτὸν ἀναλαβεῖσθαι καὶ ἐνώσει [ισ. ἀνακαθίσει] οὕτως ἐστὶν ἡ μορφῇ, τοῦ ἀνακαθίσει δυνήθηναι εἰκόνα ἐν τῇ αὐτῇ ὕλῃ καὶ στοιχείῳ. **C** *Διὰ γὰρ τὴν αὐτοῦ μορφὴν καὶ ἡ ὕλη, ὅπου καὶ γράφεται, οὐ καταβάλλεται, ἀλλ' ἐν αὐτῇ συνσκοροῖται. καὶ ἔστω πάλιν τοῦ μακαρίου Ἀμβροσίου πρὸς Γρατιανὸν τὸν βασιλέα, ἐκ τῆς τρίτου βιβλίου, κεφαλαιῶν ἐνάτου· Τί γάρ; μὴ ποτε καὶ τὴν θεότητα καὶ τὴν σάρκα αὐτοῦ προσκυνῶντες, μερίζομεν τὸν Χριστὸν, ἢ ὅτε ἐν αὐτῷ τὴν θείαν εἰκόνα καὶ τὸν στοιχεῖον προσκυνῶμεν, μερίζομεν αὐτόν; Μὴ γίνετο! Πάλιν τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου κωνσταντίας τῆς Κύπρου· Μὴ γὰρ εἰ βασιλεὺς ἔχει εἰκόνα, δύο εἰσι βασιλεῖς; Οὐ μόνον· ὁ βασιλεὺς εἰς ἐστὶ καὶ μετὰ τῆς εἰκόνας. Πάλιν τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐπισκόπου Βόστρων· Οἵτινες δὲ περὶ τῶν εἰκόνων τῶν ἁγίων ὁμολογοῦμεν, ὅτι πᾶν ἔργον τὸ γινόμενον ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ἀγαθόν ἐστὶ καὶ ἁγιον· ἄλλο ἔστιν εἰκὼν, καὶ ἄλλο ἄγαλμα, **D** *τουτίστι ζῶδιον. Ὅτι γὰρ ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ ἔπλασε, τουτίστιν ἐδημοῦργησεν, ἔλεγε· ἐποίησεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμῶν· καὶ ἐποίησεν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι Θεοῦ. Τί γάρ; ὅτι εἰκὼν Θεοῦ ἐστὶν ἄνθρωπος, ἄγαλμα ἐστὶ, τουτίστιν εἰδωλολατρεία καὶ ἀσίβεια; Μηδαμῶς γίνετο! Εἰ ἡ Ἀδὰμ εἰκὼν ὁμοιωμένη ἦν, ἐκβεβημένος ἦν καὶ ἀπρόσδεκτος. Ἀλλ' ὅτι εἰκὼν Θεοῦ ἐστὶ, τετιμημένος ἐστὶ καὶ ἐπρόσδεκτος. Πᾶσα γὰρ εἰκὼν ἐν ὀνόματι Κυρίου, ἢ τῶν ἀγγέλων, ἢ προφητῶν, ἢ ἀποστόλων, ἢ μὲν ῥύπων, ἢ δικαίων γινόμενα ἁγία ἐστίν. Οὐ γὰρ τὸ ξύλον προσκυνεῖται, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐν τῷ ξύλῳ θεωρουμένον καὶ μνημονευόμενον τιμᾶται. Πάντες γὰρ ἡμεῖς προσκυνῶμεν τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἀσπαζόμεθα, εἰ καὶ ἀματωλοὶ εἰσι. Διὰ τὴν λαμπρ***

οὐκ ὀφείλομεν προσκυνᾶσαι τοὺς ἁγίους τοῦ Θεοῦ δοῦ-
λους, καὶ εἰς μνημόσυνον αὐτῶν συστήσασθαι καὶ ἐγείρει
τάς εἰκόνας αὐτῶν, ἵνα μὴ λαθαργηθῶσιν; Ἄλλὰ λι-
γεις, ὅτι αὐτοὺς ὁ Θεὸς προσκυνεῖσθαι χειροποιήτα ἀπη-
γόρευσεν. Εἰπέ, ὦ Ἰουδαῖε, τί ἐστὶ τὸ ἐπάνω τῆς γῆ;
μὴ οὐ χειροποιήτου μετὰ τὸ ποιηθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ;
Τί λοιπόν; Ἡ κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ ἡ ἐκ τῆς ὕλης Σε-
θεῖμ κτισθεῖσα καὶ κατασκευασθεῖσα, οὐκ ἐστὶ χει-
ροποιήτου; Καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὸ ἱλαστήριον,
καὶ ἡ στάμνος ὅπου ἦν τὸ μάννα, καὶ ἡ τράπεζα,
καὶ ἡ λυχία, καὶ τὸ σκήνωμα τὸ ἐνδοτερον καὶ τὸ
ἐξώτερον, οὐκ εἰσὶν ἐξ ἔργων χειρῶν ἀνθρώπων,
ἅπερ Σολομὼν ἵποίησε; καὶ ἵνα τί ἅγια τῶν ἁγίων
καλοῦνται, ὑπάρχοντα χειροποιήτα; Τί γάρ; τὰ χει-
ρουδίμ, καὶ ἑξαπτέρυγα κύκλω τοῦ θυσιαστηρίου οὐκ
ἦσαν ζῶα καὶ εἰκόνας τῶν ἀγγέλων, ἔργα χειρῶν
ἀνθρώπων; καὶ πῶς οὐκ ἐκδίδληται; ὅτι διὰ προσ-
τάγματος Θεοῦ εἰκόνας ἐγένοντο τῶν ἀγγέλων, ἅγιοι
εἰσι, καὶ ταῦτα ζῶα ἦσαν. καὶ γὰρ τὰ εἶδωλα τῶν
ἐθνῶν, ὅτι εἰκόνας δαιμόνων ἦσαν, ὁ Θεὸς κατέβαλε
καὶ κατέκρινεν αὐτά. Ἡμεῖς δὲ πρὸς μνημόσυνον τῶν
ἁγίων εἰκόνας ποιοῦμεν, ἤγουν Ἀβραάμ, Μωσῆς,
Ἰησοῦν, Ἡσαΐου, Ζαχαρίου, καὶ τῶν λοιπῶν προφητῶν,
ἀποστόλων καὶ μαρτύρων ἁγίων τῶν διὰ τὸν Κύριον
συντριβέντων, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν αὐτοὺς ἐν εἰκόνι
μνησθῆται αὐτῶν, καὶ δοξάζῃ τὸν Κύριον τὸν δο-
ξάσαντα αὐτούς. Πρέπει γὰρ ἀποτίει τιμὴ καὶ προσκῦ-
νησις. καὶ ὑπατίθεσθαι τὰ ἄμειτερα πρὸς αὐτοὺς κατὰ
τὴν δικαιοσύνην αὐτῶν ἵνα πάντες οἱ θεωροῦντες
αὐτοὺς σπεύσωσι καὶ αὐτοὶ μύμηται γενέσθαι τῆς
πράξεως αὐτῶν. Ποία γὰρ ἐστὶν ἡ τῆς προσκυνήσεως
τιμὴ, εἰ μὴ μόνον καθὼς καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ
προσκυνοῦμεν καὶ ἀσπαζόμεθα ἀλλήλους κατὰ τιμὴν
καὶ ἀγάπην; Οὕτω γὰρ τὸν Κύριον ἡμῶν οὐκ ἄλλως
προσκυνοῦμεν, δοξάζοντες μέντοι καὶ τρέμοντες· εἰκὼν
δὲ ἐστὶν ὁμοιώσεως αὐτοῦ, ὅτι ἐν αὐτῇ ἐγράφη. Ἄσε-
βεις δὲ οἱ τὸ ἀγαθὸν μὴ πράττοντες, μήτε τῶν ἁγίων
μνημονεύοντες, μὴ καλυτέωσαν τοὺς καλοποιούντας,
μηδὲ σκανδαλιζέτωσαν τοὺς τιμώντας τοὺς ἁγίους
καὶ δοῦλους τοῦ Θεοῦ, καὶ μνημονεύοντας αὐτῶν.
Μισθὸν γὰρ ἀγαθὸν τῆς καλῆς πράξεως λαμβάνουσι· οἱ
δὲ ἀσεβεῖς, καθὼς διελογίσαντο, ἔξουσι τὴν καταλύ-
σιν τῆς ἀτιμίας, καθὼς τοῦ δικαίου ἠμέλησαν, ἀπο-
στάσαντες ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Διὰ δὲ τὸ μνημόσυνον τῶν
ἁγίων εἰκόνας γράφονται, καὶ τιμῶνται, καὶ προσκυ-
νοῦνται, ὡς δοῦλων τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τὴν
θεότητα λιτανεύοντων καὶ δυσωπούντων. Ἄξιον δὲ
ἐστὶ μνησκῆσαι τῶν ἡγουμένων ἡμῶν, καὶ εὐχαρι-
στίας προσφέρειν τῷ Θεῷ. Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ μα-
καρίου Ἰερωνύμου πρεσβυτέρου Ἰερουσαλῶμων· καὶ γὰρ
ὡς συνεχώρησεν ὁ Θεὸς προσκυνεῖν πᾶν ἔθνος τὰ
χειροποιήτα, Ἰουδαίους δὲ τὰς πλάκας ἐκείνας εὐδό-
κησεν, ἃς λατρεύσαν ὁ Μωσῆς, καὶ τὰ δύο χειρουδίμ
τὰ χρυσαῖα· οὕτω καὶ ἡμῖν τοῖς Χριστιανοῖς ἰδωρή-
σατο τὸν σταυρὸν καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων τὰς εἰκόνας
γράφειν καὶ προσκυνεῖν, καὶ δεῖξαι τὸ ἔργον ἡμῶν.
Λεῖπὸν ταύτας αὐτοῦ, εὐσεβιστάτοι καὶ γαλαντάτοι

• In Græco, Impii vero, qui bonum non agunt, neque
sanctorum memores sunt, ne prohibeant beneficientes,

A sanctorum : De imaginibus vero sanctorum confi-
temur quoniam omne opus quod fit in Dei nomine
bonum est et sanctum : aliud enim est imago et
aliud simulacrum, id est, statunculus. Quando enim
Deus Adam plasmavit, id est, condidit, dicebat :
Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem
nostram (Gen. 1). Et fecit hominem ad imaginem
Dei. Nunquid enim quia imago Dei est homo, ideo
simulacrum, id est, idolorum cultura est et impietas?
Nequaquam fiat. Si enim Adam imago
demonum esset, abjectus utique et inacceptabilis
esset. Sed quia imago Dei est, honorabilis et ac-
ceptabilis est. Omnis enim imago in nomine Domini,
aut angelorum, aut prophetarum, aut apostolorum,
aut justorum facta, sancta est. Non enim lignum
adoratur, sed id quod in ligno conspicitur et mem-
oratur, honorificatur. Omnes enim nos adoramus
principes et salutamus, licet peccatores sint. Cur
ergo non debemus adorare sanctos Dei servos, et
in memoriam eorum constituere imagines eorum,
ne oblivioni tradantur? Sed dicis quia ipse Deus
interdicit adorare manufacta. Dic itaque, o Judæe,
quid est super terram quod non sit manufactum,
cum a Deo sit factum? Nunquid arca Dei, quæ
ex lignis Sethim fabricata atque constructa fuit,
manufacta non est? Et altare, et propitiatorium,
et urna in qua erat manna, et mensa, et candela-
brum, et tabernaculum interiorius et exteriorius, non
fuerunt ex hominum operibus manu, quæ Salomon
fecit? Et cur sancta sanctorum vocantur,
manufacta existentia? Nunquid cherubim et ser-
pentum alarum animalia, quæ in circuitu altaris erant,
non fuerunt imagines angelorum, opus manuum
hominum? et quomodo non abjiciuntur? quia vero
per præceptum Dei imagines factæ sunt angelorum,
sanctæ sunt; et hæc animalia erant. Etenim idola
gentium, quia imagines fuerunt demonum, Deus
deposuit et condemnavit ea. Nos autem ad memo-
riam sanctorum imagines facimus, Abraham videlicet,
Moysi, Eliæ, Isaiæ, Zachariæ, et reliquorum
prophetarum, apostolorum, et martyrum sanctorum,
qui propter Dominum interempti sunt; ut omnes
qui vident eos in imagine, memorentur eorum, et
glorificent Dominum qui glorificavit eos. Decet enim
eos honor et adoratio, et commendatio nostra se-
cundum justitiam eorum, ut omnes qui vident eos,
festinent et ipsi imitatores effici actionis eorum.
Qualis enim est adorationis honoratio, nisi tantum
quemadmodum et nos peccatores adoramus et sa-
lutamus alterutrum per honorem et dilectionem?
Ita et imaginem Domini nostri non aliter adoramus
et glorificamus et contemimus, quia imago est
similitudinis ejus, et in ea ipse depictus est. Ergo
quicumque pii sunt, et bonum quidem agunt, et
sanctorum memores sunt, nec prohibent benefa-
cientes, nec scandalizant eos qui honorant sanctos
et servos Dei, quin potius memorantur eorum,

nec scandalizent eos qui honorant sanctos et servos Dei, et
meminerunt eorum. Nam hi mercedem bonam, etc. HAN

mercedem bonam ex bona operatione percipient. **A** δισπύται και τίκνα, τὰς προειρημένας χρήσεις τῶν ἁγίων Πατέρων περιάλθομεν βραχίως. Ἄλλὰ και τῆς θείας Γραφῆς τῆς Παλαιᾶς και Νέας Διαθήκας ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ περι τῆς παραφυλακῆς τοῦ θεοῦ σεβάσματος, ὅτι τὰ πρὸς ἔπαινον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις εἰς μνημόσυνον τῆς εὐσεβοῦς ἔργασίας τῆ τοῦ Θεοῦ ἐπιενύσει καθιστάμενα, εἰσι-κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἁγίων Πατέρων περι συστάσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων, και τῆς θείας [Θ. περι τῆς συστάσεως. τ. ε. εἰ και παρά τῆς εἰσίας] Γραφῆς ἐν ζωγραφίᾳ ὑπαρχούσης, καθὼς ἐν αὐτῇ τῇ ἀποστολικῇ ἀναφορᾷ τῇ Θεοκυρώτῃ γαλήνῃ τῆς ὑμετέρας δυναστείας μετὰ πάσης ταπεινώσεως και εὐκρινεῦς καρδίας ἐπιτηδεύσαμεν ἀναγαγεῖν. Ὅθεν και τὰς ἐκ διαφόρων και εὐδοκίμων τῶν πατέρων λεπτομερῶς μαρτυρίας, τῶν τὰς αὐτὰς ἱερὰς εἰκόνας συστησάντων, τηρητίον ἐστὶ, καθὼς ἐν ταῖς βίβλοις αὐτῶν εὐρίσκομεν, και τῇ ὑμετέρᾳ ἐπιεικεστάτῃ βασιλείᾳ ἐπιτηδεύσαμεν ἀναγαγεῖν· δυσωπῶ δὲ μετὰ μεγάλου πῶθου καρδίας τὴν ὑμετέραν πρῶτητα, και ὡς παρὸν γονυπετῶν, και τοῖς ὑμετέροις ἔχουσι κυλινοῦμενος ἐκετεύω, και ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ παρακαλῶ και ὀραῖω, τὰς αὐτὰς ἱερὰς εἰκόνας ἐν αὐτῇ τῇ Θεοφυλάκτῃ και βασιλίδι πόλει, και ἐν τοῖς ἀμφοτέροις μέρει τῆς Γραικίας, εἰς τὴν ἀρχαίαν βᾶσιν συστήσαι και στηρίξαι κελύεσθε, φυλάττοντες τὴν παράδοσιν ταύτης τῆς ὑμετέρας ἱερωτάτης και ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, και ἀπορρίπτοντες και βδελυσσόμενοι τῶν ἀσεβῶν αἰρετικῶν τὴν διειρότητα, ἵνα ταύτην τὴν ὑμετέραν ἁγίαν καθολικὴν και ἀποστολικὴν Ῥωμαικὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἀκατάληπτον [L. ἀνεπίληπτον] ἐναγκαλίσηθε [L. ἵνα ὑμᾶς αὐτοῦ ἡ ὑμετέρα ἁγία καθολ. και ἀποστ. Ῥωμαικὴ Ἐκκλησία ἡ ἀνεπίληπτος ἐναγκαλίσηται].

B τὰς ἱερὰς εἰκόνας συστησάντων, τηρητίον ἐστὶ, καθὼς ἐν ταῖς βίβλοις αὐτῶν εὐρίσκομεν, και τῇ ὑμετέρᾳ ἐπιεικεστάτῃ βασιλείᾳ ἐπιτηδεύσαμεν ἀναγαγεῖν· δυσωπῶ δὲ μετὰ μεγάλου πῶθου καρδίας τὴν ὑμετέραν πρῶτητα, και ὡς παρὸν γονυπετῶν, και τοῖς ὑμετέροις ἔχουσι κυλινοῦμενος ἐκετεύω, και ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ παρακαλῶ και ὀραῖω, τὰς αὐτὰς ἱερὰς εἰκόνας ἐν αὐτῇ τῇ Θεοφυλάκτῃ και βασιλίδι πόλει, και ἐν τοῖς ἀμφοτέροις μέρει τῆς Γραικίας, εἰς τὴν ἀρχαίαν βᾶσιν συστήσαι και στηρίξαι κελύεσθε, φυλάττοντες τὴν παράδοσιν ταύτης τῆς ὑμετέρας ἱερωτάτης και ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, και ἀπορρίπτοντες και βδελυσσόμενοι τῶν ἀσεβῶν αἰρετικῶν τὴν διειρότητα, ἵνα ταύτην τὴν ὑμετέραν ἁγίαν καθολικὴν και ἀποστολικὴν Ῥωμαικὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἀκατάληπτον [L. ἀνεπίληπτον] ἐναγκαλίσηθε [L. ἵνα ὑμᾶς αὐτοῦ ἡ ὑμετέρα ἁγία καθολ. και ἀποστ. Ῥωμαικὴ Ἐκκλησία ἡ ἀνεπίληπτος ἐναγκαλίσηται].

C τὰς ἱερὰς εἰκόνας συστησάντων, τηρητίον ἐστὶ, καθὼς ἐν ταῖς βίβλοις αὐτῶν εὐρίσκομεν, και τῇ ὑμετέρᾳ ἐπιεικεστάτῃ βασιλείᾳ ἐπιτηδεύσαμεν ἀναγαγεῖν· δυσωπῶ δὲ μετὰ μεγάλου πῶθου καρδίας τὴν ὑμετέραν πρῶτητα, και ὡς παρὸν γονυπετῶν, και τοῖς ὑμετέροις ἔχουσι κυλινοῦμενος ἐκετεύω, και ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ παρακαλῶ και ὀραῖω, τὰς αὐτὰς ἱερὰς εἰκόνας ἐν αὐτῇ τῇ Θεοφυλάκτῃ και βασιλίδι πόλει, και ἐν τοῖς ἀμφοτέροις μέρει τῆς Γραικίας, εἰς τὴν ἀρχαίαν βᾶσιν συστήσαι και στηρίξαι κελύεσθε, φυλάττοντες τὴν παράδοσιν ταύτης τῆς ὑμετέρας ἱερωτάτης και ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, και ἀπορρίπτοντες και βδελυσσόμενοι τῶν ἀσεβῶν αἰρετικῶν τὴν διειρότητα, ἵνα ταύτην τὴν ὑμετέραν ἁγίαν καθολικὴν και ἀποστολικὴν Ῥωμαικὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἀκατάληπτον [L. ἀνεπίληπτον] ἐναγκαλίσηθε [L. ἵνα ὑμᾶς αὐτοῦ ἡ ὑμετέρα ἁγία καθολ. και ἀποστ. Ῥωμαικὴ Ἐκκλησία ἡ ἀνεπίληπτος ἐναγκαλίσηται].

et tanquam presentialiter humo prostratus, et vestris Deo directis vestigiis provolutus, queso et coram Deo depono et adjuro, ut easdem sacratissimas imagines in ipsa a Deo conservata regia urbe et ceteris Græciæ partibus in pristinum statum restituere et confirmare jubeatis, observantes traditionem hujus sacrosanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, alijcientes ac respuentes iniquorum atque hæreticorum calliditates, ut in hujus nostræ sanctæ catholicæ et apostolicæ ac irreprehensibilis Romanæ Ecclesiæ ulnis suscipiamini.

EPISTOLA LVII.

AD TARASIVM PATRIARCHAM.

Dilecto fratri Tarasio patriarchæ Adrianus episcopus servus servorum Dei.

Pastoralibus curis quibus convenit nos pascere populum Dei, et subtilissimis cogitationibus perpendicularentes quemadmodum prædicationis vox sana a præcone in omni tempore debeat prædicari, et qualis in conversatione debeat esse ut omnibus proximus compassione fiat et cunctis conversatione insignis, quatenus et per piam miserationem ad se omnium infirmitates transferat, et ipse per summum respectum sui ad divina transcendat, consideravimus vestræ dilectæ sanctitati sacra affari concordia et subtiliter verbum manifestare. In synodice confessionis vestræ fidei, quæ apostolicæ sedi nostræ directæ sunt per Leonem reverendissimum presbyterum ve-

Ἐπιστολὴ Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἐρμηνευθεῖσα ἐκ τῆς τῶν Ῥωμαίων διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν.

τῷ ἡγαπημένῳ ἀδελφῷ Ταρασίῳ πατριάρχῃ, Ἀδριανὸς δούλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ.

Ποιμαντικῶς φροντίσεν, ἐν αἷς ἀρμόξει ποιμαίνειν τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, και λεπτοτάτῃ λογισμῷ κατανοοῦντες, ὃν τρόπον ἡ τοῦ κηρύγματος φωνὴ ὑγῆς ὑπὸ κύρκου ἐν παντὶ καιρῷ ὀφείλει κηρύττεσθαι, και ὁποῖος ὁ ποιμὴν ἐν συμπαθείᾳ, και ὁποῖος ἐν ἀναστροφῇ ὀφείλει εἶναι, ἵνα τοῖς πᾶσι πλησίον τῇ συμπαθείᾳ γίνηται, και τοῖς ὅλοις τῇ ἀναστροφῇ ἐπίσημος· και ὅπως ἀνὰ πρὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς εὐσεβοῦς εὐσπλαγχνίας τὰς τῶν ἀπάντων ἀβρῶστίας μετενίγη, ἡ και διὰ τῆς ὑψηλοτάτης ἐπιθέψεως ἑαυτοῦ αὐτούμενος εἰς τὰ θεῖα πάντας μεταβίβασθ [L. ἑαυτοῦ ἐπὶ τὰ θεῖα διαβαῖν]· περι τούτων πάντων συνιδομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἡγαπημένῃ ἀγωνιστῇ και ἱερατικῇ ὁμονοεῖ προσφθίγ-

ξασθαι, και λεπτομερῶς τὸν λόγον φανερώσαι. Ἐν τοῖς Ἀ
 σ. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

strum, invenimus in eis in initio primæ paginæ, re-
 verentiam vestram ex laico ordine et imperatoria
 administratione ad sacra gradus sublimitatem esse
 fastigium. Et vehementer in his anima nostra mi-
 rata est. Et nisi vestram sinceram et orthodoxam
 fidem in prædictis synodis sacri symboli secundum
 ritum sanctorum sex universalium synodorum, et de
 venerabilibus imaginibus bene se invenissemus ha-
 bere, nullatenus auderemus hujuscemodi obaudire
 synodica. Sed quantum eor nostrum tristabatur de
 inepta veteri ex nobis distantia, tanto confessionem
 et rectam fidem vestram anima nostra inveniens le-
 tata est. Invenimus autem in prædicta synodica epi-
 stola sanctitatis vestræ, post plenitudinem fidei et
 confessionem sacri symboli et omnium sanctorum
 sex synodorum, et de sacris ac venerabilibus cha-
 racteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum
 contineri: Quia et easdem sanctas sex syno-
 dos suscipio, cum omnibus regulis quæ jure ac
 divinitus ab ipsis promulgatæ sunt. Inter quas con-
 tinetur: In quibusdam venerabilium imaginum pi-
 cturis agnus digito præcursoris exaratus ostenditur
 [demonstratus exaratur], qui in figuram præterit
 [Gr. assumptus est] gratiæ, verum nobis per legem
 præstendens agnum Christum Dominum nostrum.
 Ergo veteres figuras et umbras, ut veritatis indicia
 et præsagia Ecclesiæ traditas amplectentes, gratiam
 proferimus et veritatem, hanc ut plenitudinem legis
 suscipientes. Ut ergo perfectio etiam per eorum
 operationes in cunctorum vultibus depingatur agni
 Christi Dei nostri qui tulit peccatum mundi, secun-
 dum humanitatem, characterem et imaginem homi-
 nis, pro veteri agno depingi definimus, per ipsum
 Dei Verbi humilitatis celsitudinem considerantes
 (Joan. 1), et ad memoriam in carne conversationis,
 tam scilicet passionem ejus quam salutarem mor-
 tem atque redemptionem quæ hinc est mundo effe-
 cta, manu quodammodo reducens. Hoc testimonio
 orthodoxæ fidei malignorum curiositatem et hæreti-
 corum garrulitatem vestram repulit fraternum sa-
 cerdotium, quemadmodum et eorum maligna sollici-
 tudo non est a nobis neque a gratia divina recepta,
 sed instabilis in hujusmodi reputata, siquidem nobis
 succinctis lumbos mentis nostræ confitetur etiam
 nostra catholica et apostolica Romana Ecclesia, con-
 sonans et concordans adversus hæreticorum amen-
 tiam, a quibus etiam impugnata taliter dispositis
 ostenditur. Quia ergo sanctas imagines Christi Dei
 nostri, qui secundum nos et pro nobis et propter
 nos incarnatus est juxta humanum characterem,
 atque sanctæ intemeratæ et revera Dei genitricis,
 nec non et sanctorum ejus, vestra dilecta sanctitas
 colere atque adorare pollicita [sollicita] est, idcirco
 ejus orthodoxum propositum, si quemadmodum cœ-
 pit, perseveraverit, modis omnibus collaudamus, et
 ut pastoralis curæ sollicitudinem habentes consilium
 damus, ut orthodoxam fidem quam semel confessas
 est immutabilem servet prædicando pariter et do-
 cendo. *Fundamentum enim aliud potest ponere nemo*

præter id quod positum est, quod est Dominus Jesus (I Cor. vii). Ergo quisquis dilectionis Dei et proximi ac fidei quæ in ipso est firmamentum tenet, eundem Jesum Christum Dei et hominis Filium apud se posuit fundamentum. Constat enim quia, ubi Christus fundamentum est, bonorum etiam operum sequatur ædificium. Ipsa vero per se Veritas dicit: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed intrat aliunde, ille fur est et latro: qui autem intrat per ostium, pastor est ovium* (Joan. x). Unde rursus idem Salvator ait: *Ego sum ostium* (Ibidem): ille ergo ad ovile intrat per ostium, qui intrat per Christum. Ipse autem per Christum intrat, qui de eodem conditore et liberatore humani generis veritatem intelligens prædicat et custodit, culmen regiminis ad officium portandi oneris suscipit, non ad appetitum gloriæ transitorii honoris, curæ quoque suscepti ovilis solerter invigilat, ne oves Dei aut perversi homines prava loquentes dilanent, aut maligni spiritus oblectamenta vitiorum suadentes devasent. Certe beatum Jacob, qui pro uxoribus diu servierat, dixisse meminimus: *• Viginti annis fui tecum; oves tuas et capræ steriles non fuerunt; arietes gregis tui non comedi, nec caprum a bestia ostendi tibi. Ego damnum omne redderam; quidquid furto perierat, a me exigebas; die noctuque astu urebar et gelu; fugiebat somnus ab oculis meis* (Gen. xxxi). Si igitur sic laborat et vigilat qui pascit oves Laban, quanto labori quantisque vigiliis debet intendere qui pascit oves Dei! Sed in his omnibus ipse vos instruat, qui propter nos homo factus est, et qui dignatus est fieri quod fecit, ipse et charitatem sancti Spiritus sui ac amorem infundat in vos, et ab omni cura conservet, et oculos vestræ mentis aperiat, ut per cursum et agonem atque sollicitudinem vestræ dilectionis, apostolicam nostram imitantis præcæ orthodoxæ fidei traditionem, in partibus piorum imperatorum nostrorum sacræ ac venerabilis iconæ secundum antiquum ordinem sistant, quatenus vestrum per hoc stabile permaneat sacerdotium. Porro post confessionem fidei vestræ notum factum est nobis quod vestra venerabilis sanctitas postulaverit ab orthodoxis ac zelatoribus et propugnatoribus veritatis, piissimis videlicet imperatoribus nostris, qui ad gloriam Dei facti sunt, quo fieret universalis synodus; et repromiserint coram omni Christiano populo suo supplicationi vestræ pie anuentes, synodumque in regia urbe fieri definientes. Nos autem, quemadmodum et in ipsorum diva continuebatur jussione, dilectos nobis et approbatos atque prudentes sacerdotes pro statu sacrarum imaginum, ut prisco illis in partibus ordine constituantur, cum magno desiderio et maximo gaudio destinavimus. Sed vestra sanctitas eisdem piissimis imperatoribus et triumphatoribus alacriter suggerat, ut in primis pseudosyllogus ille qui sine apostolica sede inordinate et insyllogistice [asyllogistice] factus est adversus venerabilium patrum traditionem contra divinas

Δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν σαρκωθέντος, καὶ τῆς ἀγίας ἀχράντου καὶ ἀλθῆς Θεογεννήτορος, λοιπὸν δὲ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ἡ ὑμετέρα ἡγαπημὴ ἀγιωσύνη σίβειν καὶ προσκυνεῖν συνέτετο, τὸν αὐτῆς ὀρθόδοξον προαίρεισιν, ἴαν καθὼς ἀπὶ ἤρατο, παραμεινῆ, πανταλῶς ἐπαινοῦμεν, καὶ ὡς ποιμαντικῆ μεριμνῆ φρονιζόντες συμβουλεύομεν, ἵνα τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἤπειρ ἀπαξ ὁμολόγησεν, ἀμειτάβητον διατηρήσῃ καρύττουσα καὶ διδάσκουσα. «Θεμίλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός.» Τίς οὖν τῆς ἡγαπήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ κλησίου, τῆς ἐν Χριστῷ ὄψεως, τὸ στύργημα κρατῶν τὴν ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῶν τὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου Υἱὸν παρ' ἑαυτῶ οὐκ ἔθετο θεμίλιον. Ὁμολογούμενον γὰρ ἐστίν, ὅτι ὅπου ὁ Χριστὸς θεμίλιος ἐστίν, τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐξακολουθεῖ ἡ οἰκοδομή. Αὐτὴ γοῦν δι' ἑαυτῆς ἡ Ἀλήθεια λέγει: «Ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὸ ποίμνιον, ἀλλ' εἰσερχόμενος ἄλλοθιν, ἐκ ἴσου κλέπτης ἐστὶ καὶ ληστής: ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ποιμὴν ἐστὶ τῶν προβάτων.» Καθὼς ὁ αὐτὸς Σωτὴρ ἔφη λέγων: «Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα.» Ἐκείνους οὖν εἰς τὸ ποίμνιον εἰσέρχεται, ὁ διὰ τῆς θύρας εἰσερχόμενος. Καὶ ὁ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, διὰ Χριστοῦ εἰσέρχεται, ὅστις ἐκ τοῦ [L. περὶ τοῦ] αὐτοῦ θαυματουργοῦ καὶ λυτρωτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὴν ἀλήθειαν συνείδῃ, διαφυλάττει καὶ ταρεῖ τὸν βαθμὸν τῆς ποιμαντικῆς ἀξίας, καὶ βασιλεύει τὸ βῆρος ἀνίχεται, οὐ πρὸς τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τὴν παρερχομένην ἀποδιέπων, ἀλλ' ὡς ἀναδεξιόμενος τὸ ποίμνιον, ἐπιμελῶς ἀγρυπνεῖ, ἵνα μὴ τὰ πρόβατα τοῦ Θεοῦ εἴτε διὰ δισταραμμένων ἀνθρώπων καὶ στολῶν λαλούντων, εἴτε κακῶ πνιύματι πευθόμενα παραφθορῶσιν. Ἀληθῶς δὲ καὶ ὁ μακάριος Ἰακώβ, ὅστις διὰ γυναίκας πολλὰ ἔτη δουλεύσας λάβαν τῶ πενθερᾷ αὐτοῦ φαίνεται λέγων: «Ἐπισπιν ἔτα ἡγὼ εἰμι μετὰ σοῦ τὰ πρόβατα καὶ αἱ αἰγὴς σου οὐκ ἔπεκώθησαν [Ἄλ. ἔπέκωσαν], κριεὺς τῶν προβάτων σου οὐ κατέφαγον, θηριάλωτον οὐκ ἐνάνοχά σοι. Ἐγὼ ἀπετίνησον ἀπ' ἑμαυτοῦ τὰ κλέμματα ἡμέρας. καὶ κλέμματα νυκτός: ἔγενόμην τῆς ἡμέρας συγκαίόμενος τῶ καύματι, καὶ τῶ παγετῶ τῆς νυκτός, καὶ ἀρίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου.» Ἐάν οὕτω ποιῇ [Al. κάμει] καὶ ἀγρυπνεῖ ὁ ποιμαίνων τὰ πρόβατα λάβαν, πόσους καμάτους, πόσας ἀγρυπνίας ὀφείλει ὑποφέρειν ὁ ποιμαίνων τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ; Ἄλλ' ἐν πᾶσι τούτοις αὐτὸς ὑμᾶς σταρήξῃ καὶ διδάξῃ, ὅς δι' ἡμᾶς ἀνθρώπος ἐγένετο, κατὰξέσας γενέσθαι ὁ ἐποίησεν. αὐτῆς τὴν ἀγάπην τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος καὶ τὸν πόθον ἐχέτῃ εἰς ὑμᾶς καὶ ἐκ πάσης μεριμνῆς διατηρήσῃ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν ἀνοήξῃ, ἵνα διὰ τοῦ μόχθου καὶ τοῦ ἀγῶνος τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, καὶ τοῦ δρόμου, τὴν ἡμετέραν μισημένην ἀποστολικὴν τῆς παλαιῆς ὀρθόδοξου πίστεως παράδοσιν, ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἡμῶν αἱ ἱεραὶ καὶ σεπταὶ εἰκόνες κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν σταθῶσιν, ὅπως ἐν τούτῳ τὸ ὑμέτερον σταθερὸν διαμεινῆ ἱερατεῖον. Μετὰ γὰρ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ὑμῶν ἐγράψα ἡμῖν, ὅτι ἡ ὑμετέρας

• Ex Vulgata editione, sed longe aliter habet Græca versio. Πλαυ.

σιπητή ὁσιότης ἤξιωσε τοὺς εὐσεβεστάτους καὶ ὀρθο-
δοξοτάτους καὶ ζηλωτάς, τοὺς γενομένους εἰς δόξαν
θεοῦ πιστοὺς βασιλεῖς ἡμῶν, τοὺς ὑπερμάχους τῆς
ἀληθείας, περὶ τοῦ γενέσθαι σύνοδον οἰκουμένην,
καὶ συνέθεντο ἐνώπιον παντὸς τοῦ φιλοχρίστου αὐ-
τῶν λαοῦ, τῇ ὑμετέρα ἐκείνη εὐσεβῶς ἐπνεύσαντες,
καὶ τὴν σύνοδον ὥρισαν ἐν τῇ βασιλίδι αὐτῶν πόλει
γενέσθαι. Ἔμεις δὲ σὺν μεγάλῳ πόθῳ, καθὼς ἐνεφέ-
ρητο ἐν τῇ αὐτῶν θείᾳ κελύσει, γνησίους καὶ δο-
κίμους καὶ φρονίμους ἱερεῖς περὶ τῆς συστάσεως τῶν
ἱερῶν εἰκόνων, ἵνα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τᾶξει ἐν τοῖς μέ-
ρισιν ἐκείνοις κατασταθῶσι, μετὰ μεγίστης χαρᾶς
ἐπίψαμεν. Ἄλλ' ἡ ὑμετέρα ὁσιότης τοῖς αὐτοῖς εὐ-
σεβεστάτοις καὶ τροπαιοῦχος βασιλεῦσι προθύμως
ἀναγάγει, ἵνα ἐν πρώτοις ὁ ψευδοσύλλογος ἐκείνος,
ὁ γενόμενος χωρὶς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἀτάκτως
καὶ ἀσυλλογίστως ἐξ ἐναντίας τῆς τῶν σιπτοτάτων
πατέρων παραδόσεως κατὰ τῶν θείων εἰκόνων, ἀνα-
θεματισθῇ παρόντων τῶν ἀποκρισιῶν ἡμῶν καὶ
πάν ζιζάνιον ἐκριζωθῆ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ λόγος πληρωθῇ. Ὅτι
« πύλαι ἄθου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς. » Καὶ πάλιν·
« Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω
μου τὴν Ἐκκλησίαν » καὶ σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς
βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Καὶ ὅσα ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς
γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὅσα ἂν
λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. »
Οὐ ὁ θρόνος εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πρωτεύων
διαλάμπει, καὶ κεφαλὴ πάντων τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ
θεοῦ ὑπάρχει. Ὅθεν ὁ αὐτὸς μακάριος Πέτρος ὁ
ἀπόστολος τῷ τοῦ κυρίου προτάγματι ποιμαίνων
τὴν Ἐκκλησίαν, οὐδὲν παραλείπειν [ἄλ. παραλειμ-
μένον εἶπεν], ἀλλ' ἐκράτησε πάντοτε καὶ κρατεῖ τὴν
ἀρχὴν. Δὲ οὐπερ ἴαν προσκαλληθῆ ἡ ὑμετέρα ὁσιό-
της τῷ ἡμετέρῳ ἀποστολικῷ θρόνῳ, ὅστις ἐστὶ κε-
φαλὴ πάντων Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν αὐτῆς
ἱερῶν καὶ ὀρθόδοξον τύπον ἀφθάρτως καὶ ἀμολύντως
ἐκ βάθους καρδίας καὶ εὐκρινῶς διανοίας φυλάξει
ἐπιτηδεύσῃ, ὡς ἀληθῶς ὀρθόδοξος καὶ θεοσεβής τυγ-
χάνουσα, ταύτην πρώτην θυσίαν τῷ παντοδυνάμῳ κυρίῳ
προσώσει· καὶ ὡς ἐκ προσώπου ἡμῶν, τῶν εὐσεβεστάτων
καὶ θεοσεβέτων μεγάλων βασιλέων ἡμῶν ὑπερέχουσιν
ἔχουσιν κειμένη δυσωπήσει, καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ¹ καὶ
τῆς φοβερᾶς κρίσεως αὐτοῦ κατακριματίσει, ἵνα τὰς ἱε-
ράς εἰκόνας ἐν αὐτῇ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, καὶ
ἐν παντὶ τόπῳ, εἰς τὴν ἀρχαίαν στάσιν καταστήσῃ καὶ
καρῶσαι κελύσωσι, φυλάττοντες τὴν παράδοσιν ταυτῆς
τῆς ἱερᾶς καὶ ἁγιωτάτης ἡμῶν Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας·
ἀποδιώξωσι δὲ βδελυσσόμενοι τὴν τῶν πονηρῶν καὶ
αἰρετικῶν πλάνην διὰ τοῦ ὑμετέρου ἀγῶνος καὶ πι-
στοτάτου μόχθου. Εἰ δὲ τὰς ἱεράς καὶ σιπητὰς εἰκό-
νας ἐν τοῖς μέρισιν τῶν αὐτῶν οὐ καταστήσωσι τὴν
ὑμετέραν χειροτονίαν κατὰ πάντα τρόπον οὐ τολμώ-
μεν δέξασθαι· καὶ μάλιστα ἴαν ἐπακολουθήσῃ τοῖς
ἀπειθοῦσι τῇ ἀληθείᾳ. Τούτου ἕνεκεν μετὰ ἀπροτά-
του μόχθου καὶ πόθου τῆς πίστεως καὶ ἀγῶνος ἐν
τούτοις πᾶσιν ἀδιετάκτως τὴν ὑμετέραν σιπτοτάτην

A *imagines, anathematizetur presentibus apocrisariis nostris, et omne zizanium eradicetur ab Ecclesia, et Domini nostri Jesu Christi sermo compleatur: Quia portæ inferi non prævalerunt adversus eam; et rursus: Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam; et tibi dabo claves regni caelorum. Et quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata et in caelis; et quæcunque solveris super terram, erunt soluta et in caelis (Matth. xvi). Cujus sedes in omnem terrarum orbem primum tenens refulget, et caput omnium Ecclesiarum Dei consistit. Unde idem beatus Petrus apostolus Domini præcepto pascens Ecclesiam, nihil dissolutum dimisit, sed tenuit semper et retinet principatum. Cui si adhærere cupit vestra sanctitas, et nostræ apostolicæ sedis, quæ est caput omnium*
B *Ecclesiarum Dei, sacram et orthodoxam formam incorrupte ac incontaminata ex profundo cordis et sinceritate mentis custodire studet, ut revera orthodoxa et Dei cultrix consistens, hoc primum omnipotenti Deo offerat sacrificium, ut ex persona nostra prædictorum piissimorum et Deo coronatorum magnorum imperatorum nostrorum sublimia vestigia obsecret, et ut in conspectu Dei per terribile illos adjuvet iudicium, ut sacras imagines in ipsa Deo conservanda et regia urbe et in omni loco in antiquum statum restituere et stabilire jubeant, conservantes traditionem hujus sacræ ac sanctissimæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, et persequentes ac abominantes malignorum et hæreticorum errorem per certamen vestrum et fidelem sollicitudinem. Si autem sacras ac venerabiles imagines illis in partibus non restituerint, consecrationem vestram recipere non audemus, et maxime si sectatus fueris eos qui non credunt veritati. Quapropter cum summo labore ac amore fidei atque agone, in his omnibus indubitanter vestram venerabilissimam sanctitatem convenit sacras imagines Domini et salvatoris nostri Jesu Christi, et sanctæ ipsius genitricis semperque virginis Mariæ, seu sanctorum apostolorum et omnium sanctorum prophetarum atque martyrum, simul et confessorum, illis in partibus in antiquo erigere statu, quatenus uno consensu digne propheticum canamus canticum, dicentes: Domine, salvos fac piissimos reges, et esuridi nos in die qua invocaverimus te (Psal. xix); quia dilexerunt decorem domus tuæ, et locum tabernaculi gloriæ tuæ (Psal. xxxv). Dilectos autem nostros, Petrum scilicet archiepiscyterum sanctorum nostræ Romanæ Ecclesiæ, et Petrum monachum et presbyterum atque abbatem, qui missi sunt a nobis ad vestigia tranquillissimorum et piorum imperatorum, rogamus propter amorem sancti Petri apostolorum principis, et propter nos, omni benigna susceptione ac humanitate dignos apud vos judicandos pariter et habendos, quatenus et in hoc magnas referre gratias valeamus. Deus omnipotens dilectionem vestram, si stabiliter permanserit, conservare annuat, et fructum qui tibi creditus est super mensuram abundantia*

¹ Ἰερεε κατὰ τῆς, ex Latino. HARD

faciat abundare, atque in sempiterna transire gaudia
jubeat. Deus te incolumem servet, dilectissime frater.

ἀγιωσύνην ἀρμόζει τὰς ἱεράς καὶ σεπτάς εἰκόνας τοῦ
Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ τῆς
ἁγίας αὐτοῦ γενναρίας καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ τῶν
ἁγίων ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων προφητῶν τε

καὶ μαρτύρων, ἅμα ὁμολογητῶν, ἐν τοῖς μέρεσι τῶν αὐτῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τάξει ἀναστῆσαι, ὅπως ἐν ὁμοιοῖᾳ ἀξίως τὴν
προφητικὴν ἀνυμνήσωμεν ψῆδὴν, λέγοντες· Κύριε, σώσον τοὺς εὐσεβεστάτους βασιλεῖς ἡμῶν, ἢ καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν ἐν
ᾗ ἂν ἡμεῖρα ἐπικαλεσώμεθα σε· ὅτι ἠγάπησάν ἡμεῖς τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου, καὶ τόπον σκανώματος δόξης σου. »
Τοὺς δὲ ἀποσταλέντας παρ' ἡμῶν Πέτρον τὸν ἀγαπημίνον ἡμῶν πρωτοκρεσβύτερον τῆς ἁγίας Ῥωμαϊκῆς
Ἐκκλησίας, καὶ Πέτρον τὸν ἀδελφόν, πρεσβύτερον καὶ ἠγούμενον, πρὸς τὰ ἔχγη τῶν γαληνστάτων καὶ εὐ-
σεβῶν βασιλέων, δυσωπούμεν, ἵνα διὰ τὸν πόθον τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων, καὶ δι'
ἡμᾶς ἐν πίσῃ ἀντιλήψῃ καὶ εὐμενείᾳ ἀνθρωπίνῃ διάγειν καταξιώσωσιν, ὅπως καὶ ἐν τούτῳ μεγάλως
ισχύσωμεν εὐχαριστίας προσάγειν. Ὁ παντοδύναμος Θεὸς τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, ἐὰν σταθρῶς διαμεινῇ, ἐπι-
νεύσοι, καὶ συνέλοι ὑμῖν, καὶ διαφυλάξοι, καὶ τὸν ἔγκαταπιστευθέντα σοὶ καρπὸν ὑπὲρ μέτρον πλεο-
νασμοῦ πλοιάσοι, καὶ εἰς τὴν αἰώνιαν χάριν μετενεργεῖν καλέσσοι. Ὁ Θεὸς ὑγιά σοὶ διαφυλάξοι, ἡγα-
πημίνε ἀδελγί.

ADRIANI EPISTOLA METRICA

AD CAROLUM REGEM,

Que in antiquis exemplaribus codici canonum Adriani præponitur.

D Divina fulgens doctrina sceptræ præcellit regni
 O Origo regum felix, semper genitura beata,
 M Molem perspicimus legis gratiam laudis habere.
 I Justo gignitur rege Ecclesiæ almæ defensor,
 N Nunquam enim vinci potest disciplina cœlestis,
 O Olim jam sumens paterni triumphans regni
 E Exemplum; quo devota fides victoria gaudet
 C Christo juvante, ac beato clavigero Petro;
 C Cunctas adversas gentes regalibus subdit plantis.
 E En radix beata instar contulit prole,
 L Læta Deum colere, legem semper amare divinam,
 L Laudabilem servare fidem, sanctamque defendere vitam,
 F Factorem prorsus habens janitorem in triumphis cœli,
 I Ipsius freta virtute victrix persistit semper.
 I Lumen sequens doctrinæ fidei apostolicæ sedis,
 I In hanc sanctam sedem magnus rex Carolus splendet.
 I Omnibus per eum ditata bonis triumphat ubique,
 C Cœleste semper in his habere meruit regnum.
 C Arma sumens divina gentes calcavit superbas.
 C Reddidit prisca dona Ecclesiæ matri suæ,
 U Urbesque magnas, fines simul et castra diversa.
 L Langobardam ac Erulam virtute divina prostravit gentem,
 O Ovans amplectitur fidem, quam suscepit ab avis.
 M Magna prosapia hæc in toto rutilat mundo:
 A Altus, nobilis, nitens, regit diversa regna.
 G Gaudens celer ad limina venit apostolorum sospes.
 N Nimis laudibus hymnisque populo celebratur ab omni.
 O Obnix pro se summum orare antistitem poscit,
 R Redimi sibi noxas a juventute commissas.
 E Exutus suffragiis almis spondebat lingua magistro
 G Genium servare sanctæ Ecclesiæ in ævo Romanæ,
 I Justitias almi Petri sui protectoris tueri
 H Habilem ut superdonans in ejus confessione libavit.
 I Ad hæc Adrianus præsul Christi prædixit triumphos,
 H Dextera protegi diu divina Petro comitante Pauloque.
 D Romphæam victoriæ donantes, atque pro te dimicantes,
 I Illesus cum tuis victor manebis, nempe per ipsos
 A Aditum petunt urbis Papiæ te ingredi victorem.
 N Nefa perfidi regis calcabis Desiderii colla,
 U Vires ejus prosternens merges barathro profundi.
 S Septus Langobardorum regno, munus reddes tuum.
 P Pollicita sacra dona clavigeri aulæ Petri,
 P Amplius donans tibi victoriam, simulque honorem.
 P Per sæcla regnare cum tuis hic, in futuroque sololi
 A A lege nunquam discede, hæc observans statuta *.

* Hactenus Adriani epistola, ut ex corruptis exemplaribus elici potuit. Quod vero ad tempus attinet, cum Carolus ter in Urbem Adriano superstite venerit,

anno nimirum 774 cum Papiam obsideret, anno iterum 781 cum ejus filii Pippinus Italiæ, Ludovicus Aquitanicæ reges ab Adriano inuncti sunt, anno deni-